

จดหมายข่าว

พุทธศักราช

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓๓ ● เดือนมกราคม ๒๕๕๒

เพื่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา

ชีวิตใหม่หลังปีใหม่

หนังสือเล่มฉบับพกพา

สมทบค่าจัดพิมพ์ เพียงเล่มละ ๑๐ บาท

(ไม่รวมค่าจัดส่ง)

ติดต่อที่ : **เครือข่ายพุทธิกา**

๙๐ ซ.อยู่อมสิน ถ.จรัญสนิทวงศ์ ๔๐ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๖-๙๘๘๑, ๐-๒๘๘๓-๐๕๙๒, ๐-๘๖๓๐๐-๕๔๕๘

<http://www.budnet.info> E-mail : b_netmail@yahoo.com

เปิดเล่ม

สำหรับคนไทยทั้งประเทศ ๒๕๕๑ เป็นปีที่ไม่ราบรื่นสดใสเลย ตั้งแต่ต้นจนจบ ขึ้นปีใหม่ได้แค่ ๒ วัน ประเทศไทยก็สูญเสีย พระผู้เป็นมิ่งขวัญของปวงชน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หลังจากนั้นไม่กี่เดือน ความขัดแย้งทางการเมืองก็ปะทุขึ้นมาใหม่ นำไปสู่การชุมนุม เดินขบวน และเผชิญหน้ากันระหว่างคนในชาติ โดยเฉพาะที่กรุงเทพฯ แต่ลามไปตามหัวเมืองสำคัญทั่วประเทศ จนในที่สุดก็เกิดการสูญเสียเลือดเนื้อและชีวิต ยังไม่นับความเสียหายเหลือคณานับอันเนื่องจากการยึดสนามบินสำคัญ ๒ แห่ง ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจที่กำลังกระจายไปทั่วทั้งโลก และขัดขวางหน้าประเทศไทยหนักขึ้นเรื่อย ๆ

อย่างไรก็ตามมองในแง่ดีก็คือแม้ว่าความขัดแย้งจะรุนแรงเพียงใด เหตุการณ์นองเลือดหรือจลาจลกลางเมืองก็ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างที่หลายคนวิตก การเมืองบนท้องถนนลดความตึงเครียดลงไปก่อนที่ปีเก่าจะผ่านพ้นไป ทำให้ผู้คนสามารถยิ้มออกได้บ้างในเทศกาลปีใหม่ และช่วยให้มีเวลารุ่นคิด เพื่อเตรียมตัวเตรียมใจรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังรุมเร้าเข้ามาในอีกไม่นานนี้

ไม่ว่าอนาคตจะนำวิกฤตเพียงใด พี่ระลึกไว้เสมอว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเผชิญหน้ากับวิกฤตต่าง ๆ อุปสรรคทั้งปวงนั้นสามารถพลัดพรากทรัพย์สิน บั่นทอนสุขภาพ และขัดขวางการทำงานของเราได้เสมอ แต่มันไม่สามารถยึดเยียดความทุกข์ หรือช่วงชิงความสุขไปจากเราได้เลย

หากเราไม่ปล่อยใจไปตามอำนาจของมัน สุขหรือทุกข์นั้นอยู่ที่ใจเป็นสำคัญ สูญเสียเพียงใดก็ยังสามารถสุขได้หากวางใจให้เป็น เช่นนี้ถึงคนที่ทุกข์กว่าเรา หรือนี้ถึงวันคืนที่เราเคยทุกข์กว่านี้แต่ก็ยังยิ้มหัวได้ ยิ่งเรารู้จักปล่อยวาง ไม่ยึดติดถือมั่นหรือห่วงหาอาลัยในสิ่งที่เคยมี ไม่ตีตนไปก่อนไข้หรือวิตกกังวลล่วงหน้า หากยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่ปฏิเสธผลดีเสียหรือก่อนด่าชะตากรรม เมื่อนั้นก็ไม่มี ความพลัดพรากสูญเสียใด ๆ ทำอะไรเราได้เลย

การยอมรับความจริงไม่ได้หมายถึงการยอมจำนน แต่หมายถึงการยอมรับว่าความพลัดพรากสูญเสียได้เกิดขึ้นแล้ว ป่วยการที่จะตีอกชกหัวหรือเสียดายอาลัยสิ่งต่าง ๆ สิ่งที่เราควรทำก็คือจะทำตนให้เป็นสุขในปัจจุบันให้ได้ พร้อมกับมองไปข้างหน้าเพื่อหาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ปล่อยให้ล่องไป ทั้งนี้โดยตระหนักว่าความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ไม่ได้อยู่ที่ตัวเราเท่านั้น หากขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยต่าง ๆ อีกมากมาย ดังนั้นแม้จะล้มเหลว ก็ทำใจได้ว่า “มันเป็นเช่นนั้นเอง”

การทำใจได้เช่นนี้มีใช้อะไรอื่นหากคือสิ่งประเสริฐหรือ “พร” ที่สำคัญสำหรับปีใหม่นี้ ที่แล้วมาเรามักขอพรจากคนโน้นคนนี้ จะไม่ดีกว่าหรือหากเราหันมาสร้างพรด้วยตัวเอง นั่นคือเอาธรรมมากำกับใจเพื่อสามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยไม่หวั่นไหวไปกับความผันผวนแปรปรวนของโลก

โลกจะอุ่นว้ายร้อนรุ่มเพียงใด ใจก็ยังสามารถสงบเย็นได้เสมอ ใจที่สงบเย็นนี้แหละที่จะช่วยให้สติกลับมาและปัญญาเพิ่มพูนเพื่อนำพาชีวิตให้พ้นวิฤตและช่วยโลกให้ผาสุกได้

ขอให้ผู้อ่านพุทธิกาทุกท่านมีกำลังใจในการสร้างพรดังกล่าวให้เกิดมีขึ้นกับตนและแผ่ไปยังผู้คนรอบข้างจนสามารถเป็นสุขได้ตลอดปีใหม่นี้

สารานุกรม

สารบัญ

พุทธทศวรรษ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๓ © เดือน มกราคม ๒๕๕๒

เปิดเล่ม.....	๑
ชีวิตใหม่หลังปีใหม่.....	๔
๐ พระไพศาล วิสาโล	
แง่คิดจากชีวิตและงานของมด.....	๗
๐ พระไพศาล วิสาโล	
ขับเคลื่อนชีวิตด้วยจิตวิวัฒน์.....	๑๗
๐ พระไพศาล วิสาโล	
สันติวิธีและปีศาจวิทยา.....	๒๑
๐ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์	
อัลบั้มชีวิต “โลกธรรม”.....	๒๙
ปรอทวัดสังคม.....	๓๐

ชีวิตใหม่หลังปีใหม่

๑ พระไพศาล วิสาโล

ความสุขมิได้อยู่ไกลตัวเลย หากมองเป็นก็เห็นสุขอยู่รอบตัว ที่จริงความสุขมีอยู่กับเราตลอดเวลาอยู่แล้วเป็นแต่เรามองไม่เห็นเอง ไม่ต้องดูอื่นไกล การที่เราได้กินอิ่ม นอนอุ่น มีสุขภาพดี นับเป็นความสุขของชีวิต แต่เรามักไม่ตระหนักความจริงข้อนี้จนกว่าจะสูญเสียสิ่งเหล่านั้นไป ต่อเมื่อเราล้มป่วยจึงได้คิดว่าตอนที่ไม่มีเจ็บไม่ป่วยนั้นเป็นสุขอย่างยิ่งแล้ว

เรามักเข้าใจว่าความสุขจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อร่ำรวย มีคนรัก มีงานดี มีตำแหน่งสูง ฯลฯ การมองเช่นนั้นคือการเอาความสุขฝากไว้กับอนาคต เราไม่ควรจะรอให้ได้สิ่งเหล่านั้นก่อนถึงจะมีความสุข สิ่งสำคัญกว่าก็คือมีความสุขอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ไม่มีสิ่งเหล่านั้นอยู่ตอนนี้เราก็มีความสุขได้ เพราะสุขที่แท้จริงมีอยู่แล้วในใจเรา

หากวางใจเป็นก็สามารถมีความสุขได้ในทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะมั่งมีหรือจน ได้หรือเสีย พบหรือพวาก อะไรเกิดขึ้นกับเราไม่สำคัญเท่ากับว่าเรามองหรือรู้สึกกับมันอย่างไร ถ้าเรามองว่าอนิจจังเป็นธรรมชาติของชีวิต ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นกับเราก็ทำให้เราเป็นทุกข์ไม่ได้ แม้สิ่งนั้นจะเป็นความตายก็ตาม ในทำนองเดียวกันถ้ารู้จักมองในแง่บวก ความป่วยก็กลายเป็นคุณเคราะห์ก็กลายเป็นโชค

กุญแจสู่การบรรลุความสุขในปัจจุบันก็คือการรู้จักตนเอง ตราบใดที่เรายังไม่รู้จักตนเอง เราก็จะเป็นทุกข์อยู่ร่ำไป เพราะได้เท่าไรก็ไม่พอใจเสียที แม้ไม่มีใครมาทำอะไรเราเลย เราก็ยังเป็นทุกข์อยู่ นั่นเอง ทั้งนี้เพราะในส่วน

ลึกเราทะเลาะกับตัวเองอยู่เกือบตลอดเวลา เมื่อใดที่เรารู้จักตัวเองอย่างแจ่มชัด เราจะกลับมามีสันติกับตัวเอง แล้วความสุขที่เคยสูญเสียไปก็จะกลับคืนสู่ชีวิตเรา

น่าเสียดายที่ทุกวันนี้ผู้คนมองข้ามความจริงข้อนี้ไป กลับไปให้ความสำคัญกับสิ่งนอกตัว โดยเฉพาะสิ่งเสพสิ่งบริโภคและเทคโนโลยี ด้วยความเข้าใจว่าสิ่งเหล่านั้นจะให้ความสุขที่แท้แก่ตนได้ แต่เราลืมไปว่าไม่มีอะไรที่ได้มาเปล่า ๆ เราต้องแลกอะไรบางอย่างเสมอเพื่อจะได้สิ่งที่ปรารถนา อะไรบางอย่างนั้นอาจเป็นเงินทอง ความเหนื่อยยาก หรือเวลา อยากรู้ความสงบก็ต้องยอมเสียเวลาเดินทางไปที่สงบ อยากรู้ความสบายก็ต้องยอมเสียเงินซื้ออุปกรณ์อำนวยความสะดวก แม้บางอย่างจะได้ฟรี แต่ยังมีมูลค่ามากเท่าไรก็ยังมีภาระต้องดูแลรักษา บางอย่างที่เราต้องแลกไปนั้นอาจมองเห็นไม่ชัดเจนเวลาวิ่งเลยผ่านไปจึงค่อยตระหนัก เช่น อยากรู้ชีวิตที่สะดวกสบายในเมืองก็ต้องสูญเสียชีวิตที่สงบ เนิบช้าและใกล้ชิดกับธรรมชาติ รวมทั้งต้องเจอกับความไม่ปลอดภัยและมลภาวะนานาชนิด

สิ่งเสพสิ่งบริโภคให้ความสุขและรสชาติแก่ชีวิตก็จริง แต่เราก็ต้องสูญเสียสิ่งต่าง ๆ ไป มากมาย นอกจากเงินแล้ว เรายังต้องเสียเวลาที่มีอยู่ในโลกนี้อย่างจำกัดไปกับการแสวงหา ดูแลรักษา และใช้มัน ยิ่งซื้อแพงก็ยิ่งต้องเสียเวลาในการใช้มัน หากไม่ก็จะรู้สึกว่ามันไม่คุ้ม แต่สิ่งที่ตามมาคือมีเวลาเหลือน้อยลงสำหรับสิ่งที่มีคุณค่าอื่น ๆ เช่น การออกกำลังกาย การพักผ่อน การมีเวลาอยู่กับพ่อแม่และลูก ๆ จนกระทั่งเวลาที่อยู่กับตัวเองก็แทบไม่มี สภาพดังกล่าวเกิดขึ้นแม้กับอุปกรณ์ที่นำพุนเวลาให้เรา เช่น รถยนต์ ดังที่เห็นได้ทั่วไปทุกวันนี้เราเสียเวลาไปกับรถยนต์มากมายเพียงใด แค่เวลาที่เสียไปกับการหาเงินเพื่อผ่อนรถและซื้อน้ำมันมาใส่รถก็มากโขแล้ว

แต่มีอีกสิ่งหนึ่งที่เราสูญเสียไปโดยแทบไม่รู้ตัว นั่นก็คืออิสรภาพทางใจ ยิ่งพึ่งพาความสุขและสะดวกสบายจากสิ่งเสพมากเท่าไร เราก็ยิ่งผูกติดและตกเป็นทาสของมัน แทนที่มันจะเป็นของเรา เรากลับเป็นของมัน คอยนึกเป็นห่วงมัน และยอมให้มันครองใจจนเป็นภาระที่หนักอึ้ง แม้มันเสียหรือ

หายไป ก็ยังปล่อยวางไม่ได้ บางคนถึงกับยอมตายเพื่อปกป้องรักษามัน

ในยุคที่ผู้คนเชิดชูเสรีภาพและเรียกร้องอิสรภาพจากการครอบงำของผู้อื่น เรากลับยอมสูญเสียอิสรภาพทางจิตใจให้แก่สิ่งเสพติดและเทคโนโลยี จนแทบอยู่ไม่ได้หากขาดมัน ผู้คนเป็นอันมากเอาความสุขและความมั่นคงของตัวเองไปผูกติดกับมัน เพราะเชื่อมั่นว่ามันจะทำให้เป็นสุขและตัวตนมั่นคงได้ แต่ชีวิตกลับยิ่งขาดความสุขและตัวตนรู้สึกไร้ความมั่นคงมากขึ้น จะว่าไปแล้วลึกไปกว่าการตกเป็นทาสของสิ่งเสพติดและเทคโนโลยี ก็คือการตกเป็นทาสของความยึดติดในตัวตนนั่นเอง เป็นเพราะความยึดติดที่มั่นในตัวตนมนุษย์เราจึงพยายามแสวงหาและครอบครองสรรพสิ่งทั้งรูปธรรมและนามธรรม ด้วยความปรารถนาและยึดมั่นสำคัญหมายว่ามั่นเป็นเราและของเรา

อิสรภาพของชีวิตที่แท้จริงนั้นมิได้อยู่ที่การไม่มีอะไรเลย หากเกิดขึ้นได้เมื่อจิตใจไม่พึ่งพาและยึดติดความสุขจากสิ่งเสพติดและเทคโนโลยีทั้งปวง เพราะรู้ว่ามันไม่จริงยั่งยืน ต้องแลกกับภาวะซึ่งทำให้เป็นทุกข์และไม่สามารถเป็นที่พึ่งพาได้อย่างแท้จริง อิสรภาพของชีวิตเกิดขึ้นเมื่อเราสามารถเข้าถึงความสุขอันประณีตจากภายในจนแลเห็นว่าความสุขจากวัตถุสิ่งเสพนั้นทั้งหยาบและเข้มข้นระคนด้วยทุกข์ ยิ่งสามารถประจักษ์ถึงสัจธรรมจากการเพ่งพิจารณาในจนแลเห็นว่าความยึดติดที่มั่นในตัวตนเป็นรากเหง้าแห่งพันธนาการและความทุกข์ทั้งปวง การเป็นอิสระจากความยึดติดที่มั่นในตัวตนจึงจะเกิดขึ้นได้ และนั่นคือการบรรลุถึงชีวิตอิสระอย่างสมบูรณ์

ปีใหม่นี้หากจะหวังสิ่งใหม่ ก็อย่าหวังเพียงได้สมบัติชิ้นใหม่ หากควรมองให้ไกลไปถึงชีวิตใหม่ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยใจที่ใหม่ ใหม่ในการมองโลกและใหม่ในการมองตน จนเห็นว่าไม่มีอะไรที่ประเสริฐยิ่งกว่าการมีชีวิตที่อิสระจากความยึดติดที่มั่นในตัวตน

ขอให้ทุกท่านก้าวหน้าบนวิถีแห่งชีวิตอิสระในทุกขณะของลมหายใจตลอดปีใหม่นี้

ที่มา โพสต์ทูเดย์รายวัน วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

แง่คิดจากชีวิตและงานของมด^๑

๑ พระไพศาล วิสาโล

ขอกราบอาราธนาพระอาจารย์ไพศาลให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์
ในทางธรรมจาก เรื่องราวในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ในโอกาส
การจากไปของมด (วนิดา ต้นติวทยาพิทักษ์)

พระไพศาล วิสาโล

ขอเจริญพร ญาติโยมสาธุชนทุกท่าน ปกติเวลาเรามางานศพก็เพื่อ
ระลึกถึง และทำบุญอุทิศให้แก่ผู้จากไป แต่ในกรณีของมด (วนิดา) อาตมา
คิดว่าน่าเป็นโอกาสที่เราจะได้มาเรียนรู้หรือได้แง่คิดจากชีวิตและการทำงาน
ของเธอด้วย เพราะว่าชีวิตและการทำงานของเธอถือได้ว่าประกอบไปด้วย
ธรรมะ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อเราทุกคน

ชีวิตและงานของมดน่าจะเป็นประโยชน์ต่อเราทุกคนก็เพราะว่าเป็น
ชีวิตและงานที่ประกอบไปด้วยธรรมะ เรียกได้ว่าเป็นชีวิตของธรรมิกชนก็ว่า
ได้ ธรรมิกชนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงผู้ปฏิบัติธรรมที่ขอบเข้าวัดหรือเคร่งครัด
ในศีลวัตรเท่านั้น ในทัศนะของอาตมา องค์คุณของธรรมิกชนมีอย่างน้อย
๓ ประการ

ประการแรก คือการเป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม ตรงนี้มดเป็นแบบ
อย่างให้เห็นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการทำงานโดยมุ่งประโยชน์ต่อประเทศ
ชาติและประชาชนเป็นที่ตั้ง

ประการที่สอง คือการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่ว่าจะ

ทรัพย์สินเงินทองหรือชื่อเสียง โดยปกติแล้วคนที่ทำงานเพื่อส่วนรวมมักจะอด
คาดหวังไม่ได้ว่าตนเองควรได้รับการยกย่อง มีชื่อเสียง หรือมียศ มีตำแหน่ง
ถึงแม้ว่าใหม่ ๆ อาจจะได้ไม่ได้คิด แต่ว่าพอทำไปนาน ๆ ก็เริ่มหวังประโยชน์
ส่วนตัว หรืออาชีพงานที่ตัวเองทำเป็นบันไดไต่เต้าในการแสวงหาประโยชน์
ส่วนตัว แต่กรณีของมดเราคงทราบดีว่าเธอนึกถึงประโยชน์ส่วนตัวน้อยมาก

ประการที่สาม คือความไม่หวั่นไหวต่อความล้มเหลว และไม่หวั่น
ไหวต่อคำตำหนิติเตียนหรือคำใส่ร้ายป้ายสี ซึ่งเป็นสิ่งที่มดประสบมาโดย
ตลอด ทั้งนี้เพราะงานที่มดทำเป็นงานที่มุ่งประโยชน์ของคนยากจนเป็น
สำคัญ การทำเพื่อส่วนรวม ในบางเรื่องบางประเด็นหากทำแล้วอาจจะได้รับ
การยกย่องสรรเสริญ เช่น การส่งเสริมศีลธรรม การปลูกป่า สร้างสิ่งแวดล้อม
ให้ดีขึ้น ใครทำประเด็นเหล่านี้ก็จะได้รับคำชื่นชม ได้รับการยอมรับ แต่ใน
เมืองไทยคนที่เสียสละเพื่อคนยากคนจน ถ้าไม่ใช้การเอาเงินไปแจก เอาของ
มาให้แบบสังคมสงเคราะห์ แต่เป็นการพยายามเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ
สังคมที่ทำให้คนยากคนจนลืมตาอ้าปาก นอกจากจะประสบความสำเร็จได้
ยากแล้ว ยังเสี่ยงต่อการถูกวิพากษ์วิจารณ์ใส่ร้ายป้ายสีต่าง ๆ นานา เพราะ
ว่าในเมืองไทยปัจจุบันนี้วันผู้คนที่ทัศนคติที่รังเกียจคนยากคนจนมากขึ้น
ทุกที และมักจะแวงว่าใครที่ทำเพื่อคนยากคนจน จะต้องมึเบื้องหน้าเบื้องหลัง

มดเป็นคนที่ประสบกับความล้มเหลวมาตลอดก็ได้ ไม่ว่าจะต่อสู้
เรียกร้องเรื่องอะไร ผลสำเร็จเกิดขึ้นได้เข้ามา หรือไม่เห็นเลยในหลาย ๆ กรณี
นอกจากนั้นเธอยังตกเป็นขี้ปาก ถูกวิพากษ์วิจารณ์ตามสื่อมวลชน ถูกเข้าใจ
ผิดต่าง ๆ นานา คนจำนวนไม่น้อยเห็นว่ามดเป็นคนหัวรุนแรง ก้าวร้าว
แต่ใครที่ได้พบปะ ก็จะเห็นว่ามดที่ปรากฏตามสื่อมวลชนกับมดตัวจริงนั้น
แทบจะตรงข้ามกัน อาตมาเคยชวนมดไปพูดให้กับตำรวจตชด.ในโครงการ
อบรมสันติวิธี ในช่วงต้น ๆ ของรัฐบาลทักษิณ ตชด.มีนโยบายดำเนินการ
กับผู้ชุมนุมอย่างสันติ เราก็จัดโครงการนี้ขึ้นมาโดยบางช่วงได้พาตำรวจที่ร่วม
โครงการนี้เข้าไปคุยกับผู้นำและชาวบ้านสมัชชาคนจนที่ประท้วงหน้า
ทำเนียบ รวมทั้งเชิญผู้นำสมัชชาคนจนไปคุยกับเจ้าหน้าที่ด้วย ก่อนที่จะพบ

ตัวจริง ตำรวจหลายคนมองมดในแง่ลบมาก แต่พอได้เจอมด เขาก็เปลี่ยนความคิด เพราะมดตัวจริงไม่ได้เป็นอย่างที่สื่อบางฉบับวาดภาพเอาไว้

สรุปก็คือ มดเป็นคนที่นอกจากจะอุทิศตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวแล้ว เธอยังไม่หวั่นไหวต่อความล้มเหลว และไม่หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ หรือคำตำหนิติเตียน คนที่มีคุณสมบัติทั้ง ๓ ประการหาได้ยากมาก แม้แต่ในหมู่คนที่เรียกตัวว่า เป็นชาวพุทธ หรือคนธัมมะธัมโม มีไม่มากนักที่มีคุณสมบัติทั้ง ๓ ประการ แต่มดมีหมดทั้ง ๓ ประการ นี่เป็นสิ่งที่เราน่าจะศึกษาจากเธอ โดยเฉพาะคนที่ทำงานเพื่อสังคม จะต้องศึกษาจากมดให้มาก ๆ เพราะถ้าหากขาดคุณสมบัติ ๒ ประการหลังแล้ว ก็จะทำงานอย่างมีความสุข ทำงานด้วยความคับข้องใจบ้ำน้ำใจ แต่ใครที่รู้จักมดจะรู้ว่ามดไม่มีอารมณ์ความรู้สึกในการทำงานนั้นเลย เธอกลับเป็นคนที่อารมณ์ดี สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน นี่คือสิ่งหนึ่งที่พวกเราน่าจะเรียนรู้จากเธอ

และที่อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้กล่าวรำลึกถึงมดว่า เป็นผู้มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนตน ไม่ย่อท้อที่จะช่วยเหลือคนอื่น ช่วยเหลือคนจน ทำให้เราตระหนักว่าธรรมะย่อมชนะอธรรม ตรงนี้สำคัญมาก เพราะว่าถ้าเรามีศรัทธาในความดีงามแล้ว ก็จะมีกำลังใจที่จะสู้ต่อไป แม้ว่า จะประสบอุปสรรคหรือถูกโจมตีว่าร้าย หรือแม้จะต้องประสบกับความล้มเหลวก็ตาม อาตมาคิดว่ามดมีตรงนี้มากคือศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้อง ที่สำคัญ ถ้าเรามีศรัทธาในความดีงามแล้ว ก็จะมีกำลังใจที่จะสู้ต่อไป แม้ว่าจะประสบอุปสรรคหรือถูกโจมตีว่าร้าย หรือแม้จะต้องประสบกับความล้มเหลวก็ตาม อาตมาคิดว่ามดมีตรงนี้มากคือศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้อง คนจำนวนไม่น้อยแม้ จะศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้อง แต่มักลังเลที่จะทำสิ่งที่ถูกต้อง ถ้าไม่แน่ใจว่าทำ แล้วจะประสบชัยชนะ คนจำนวนไม่น้อยรู้ว่าสิ่งนี้ถูกต้อง แต่ก็ไม่ทำ เพราะกลัวว่าทำแล้วจะแพ้ แต่ว่ามดไม่เป็นอย่างนั้น สำหรับมด แพ้หรือชนะไม่สำคัญเท่ากับว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือเปล่า

การที่คนเราจะสามารถยืนหยัดมั่นคงในสิ่งที่ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าอาจ

จะต้องแพ้ เขาจะต้องมีศรัทธาในความดีงาม ศรัทธาในธรรมะ ศรัทธาเหล่านี้แหละจะทำให้เราสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง มดเป็นคนที่มีความศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้อง จึงยืนหยัดมาโดยตลอด เท้าที่อาตมาจำได้เธอทำงานเพื่อสังคม ตั้งแต่ยังเป็นนักเรียนมัธยมที่มหาพฤฒารามด้วยซ้ำ ตอนนั้นอาตมาอยู่ อัสสัมชัญ รุ่นหลังเธอปีหนึ่ง รู้จักกับน้องของเธอหลายคน แต่มารู้จักเธอเมื่อเข้ามาหาวิทยาลัยแล้ว แม้ว่าเราจะเดินกันคนละสาย เพราะตอนนั้นอาตมาอยู่ชมรมพุทธฯ ส่วนมดเธออยู่พรรคพลังธรรม แต่ว่าสิ่งหนึ่งที่มดได้แสดง มาตลอดก็คือความมั่นคงในวิถีทางแห่งความถูกต้อง เป็นเวลามากกว่า ๓๐ ปีแล้ว

นี่เป็นสิ่งที่พวกเราควรเรียนรู้จากเธอ เพราะทุกวันนี้คนจำนวนไม่น้อย หวั่นไหวมาก ไม่ใช่หวั่นไหวว่าสิ่งที่ตัวเองทำนั้นถูกต้องหรือเปล่า แต่หวั่นไหวเพราะกลัวจะเป็นฝ่ายแพ้ ถ้าเราศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้อง เราต้องไม่กลัว แม้จะแพ้ก็ต้องทำ ถ้าหากมั่นใจว่าสิ่งนั้นเป็นความถูกต้อง ที่นี้บางคนอาจถามว่าถ้ารู้ว่าแพ้แล้ว จะทำไปทำไม ที่จริงถ้าหากเราไม่ยึดติดในตัวตนเราจะรู้เลยว่าความพ่ายแพ้ไม่ใช่เรื่องสำคัญ มนุษย์เรามักจะหวั่นไหวต่อความพ่ายแพ้ เพราะเราต้องการได้ชื่อว่าเป็นผู้ชนะ ซึ่งเป็นเรื่องของการสนองตัวตน โดยแท้ ตัวตนหรืออัตตานั้นไม่ยอมเป็นฝ่ายแพ้ มันต้องการเป็นผู้ชนะ เพราะฉะนั้นแม้จะต้องทำสิ่งที่เป็นธรรม แต่ถ้าแน่ใจว่าชนะมันก็จะทำ ถ้าหากเราต้องการทำงานเพื่อสังคม ต้องการต่อสู้เพื่อความดีงาม เราจำเป็นต้องรู้เท่าทันอัตตา เพราะถ้าเราไม่รู้เท่าทันมัน มันจะหลอกล่อให้เราทำอะไรก็ได้เพื่ออยู่ฝ่ายชนะแม้จะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็ตาม

ชนะหมายถึงรวย ชนะหมายถึงมีชื่อเสียง ชนะหมายถึงมีหน้ามีตา ในสังคม ชนะหมายถึงมีอำนาจ ชนะหมายถึงได้รับเลือกตั้ง เป็น ส.ส. เป็น รัฐมนตรี ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่อัตตาต้องการ มันทำให้ตัวตนพองโตขึ้น ในระหว่างทำงานเพื่อสังคม ถ้าเราไม่พยายามตรวจตราหรือรู้เท่าทันอัตตา เราก็จะเผลอพลัดเข้าไปบนเส้นทางแห่งความไม่ถูกต้อง เพียงเพราะว่าเส้นทางนั้นพาเราไปสู่ชัยชนะ

มีคำถามว่าถ้าไม่ชนะแล้วเราจะอยู่อย่างไร อาตมาคิดว่านอกจากความถูกต้องแล้ว คนเราต้องการความสุข ความสุขสามารถหล่อเลี้ยงให้เรา ยืนหยัดมั่นคงบนเส้นทางแห่งความถูกต้องได้ อย่างที่บอกแล้วว่าศรัทธาในธรรมะทำให้เรามั่นคงในความถูกต้องดีงาม แต่นอกจากศรัทธาในธรรมะแล้ว คนเรายังมั่นคงในความถูกต้องได้เพราะจิตใจได้สัมผัสกับความสุข เป็นความสุขที่ไม่ได้มาจากภายนอก เช่น ทรัพย์สินเงินทอง หรือชื่อเสียงเกียรติยศ ไม่ได้มาจากอำนาจหรือความสำเร็จ แต่เป็นความสุขที่มาจากภายใน เพราะว่าได้ทำสิ่งที่ดีงาม รวมทั้งเป็นสุขเพราะตัวตนเบาบาง จนกระทั่งไม่หวั่นไหวต่อชื่อเสียงเกียรติยศ ไม่หวั่นไหวต่อลาภ ยศ สรรเสริญ ตราบใดที่ยังมีตัวตนใหญ่โต เราย่อมอดไม่ได้ที่จะพลัดเข้าไปในวงจรแห่งอำนาจ ในลาภ ยศ สรรเสริญ ทำให้ความสำเร็จเป็นสิ่งหอมหวาน เพราะถ้าสำเร็จ ลาภ ยศ สรรเสริญ และอำนาจ ก็จะตามมา

ทุกวันนี้คนเราหาความสุขจากภายในได้ยาก แต่ว่ามดเป็นคนหนึ่งที่สามารถหาความสุขท่ามกลางการทำงาน จากการมีชีวิตที่เรียบง่าย นี่อาจเป็นผลจากการที่เธอเปิดใจเข้าไปเรียนรู้จากชาวบ้าน คือนอกจากไปทำงานเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านแล้ว เธอยังซึมซับรับเอาภูมิปัญญาหรือคุณธรรมของชาวบ้าน จนสามารถมีความสุขกับชีวิตที่เรียบง่าย มีอารมณ์ขัน สามารถหัวเราะเยาะตัวเองได้ สามารถยิ้มได้แม้ว่าจะประสบกับความล้มเหลว

แม้มดจะเป็นคนที่ไม่ได้มีความสามารถในการบำเพ็ญทางจิต จนพบกับความสุขอันลึกซึ้งจากสมาธิภาวนาแต่เธอก็เป็นตัวอย่างของคนที่สามารถมีความสุขได้ท่ามกลางการทำงาน ซึ่งเต็มไปด้วยความร้อนแรง เต็มไปด้วยความขัดแย้ง สิ่งหนึ่งที่อาตมาคิดว่าเธอประสบความสำเร็จ คือเมื่อเธอเผชิญกับบริษัทหรือคู่กรณี เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ หรือนักการเมือง เธอซึมซับรับเอาความไม่ดีของบริษัทมาน้อยมาก คนเราเวลาสู้กับยักษ์มาร อดไม่ได้ที่จะซึมซับรับเอาความเป็นยักษ์เป็นมารมาไว้ในตัวเอง เหมือนกับตำรวจที่มีหน้าที่ไล่ล่าปราบโจร เสรีแล้วก็กลายเป็นโจรเสียเอง เช่น ริดไทยชาวบ้าน วิสามานูฆาตกรรมคนบริสุทธิ์ หลายคนที่อยู่คู่กับเผด็จการ เสรีแล้วก็ซึมซับ

รับเอาความเป็นเผด็จการไว้ในตัวโดยไม่รู้ตัว กลายเป็นเผด็จการในองค์กร
ของตน ทนไม่ได้กับความเห็นต่าง จนถึงกับกำราบหรือเล่นงานคนที่ขัดแย้ง
กับตนในองค์กร ผู้นำขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชหรือประชาธิปไตยในหลาย
ประเทศมักจะเป็นเช่นนี้ คือเมื่อขับไล่ขับผู้ยึดครองหรือเผด็จการออกไปได้
พอได้เป็นผู้ปกครอง ก็กลายเป็นเผด็จการเสียเอง

เวลาต่อสู้กับยักษ์มาร กับดักสำคัญก็คือ เราอดไม่ได้ที่จะซึ่มซั้บรับเอา
ความชั่วร้ายของคนเหล่านั้นมาโดยไม่รู้ตัว มดแม้จะไม่ประสบความสำเร็จ
ในหลายเรื่อง แต่อย่างน้อยเธอก็ประสบความสำเร็จในการรักษาคุณงาม
ความดีของตัวเองไว้ ไม่ซึ่มซั้บรับเอาความเป็นยักษ์มารของคูกรณี่มาไว้ในตัว
ทั้ง ๆ ที่คนเหล่านั้นมีความไม่ซื่อ กลโกงสารพัด ชอบใช้อำนาจ ใจแคบ แบ่ง
ฝักแบ่งฝ่าย มดเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่พลัดตกไปในกับดักนี้ ตรงกันข้ามกับ
คนจำนวนมากที่ซึ่มซั้บรับเอานิสัยไม่ดีของปรปักษ์มาไว้กับตัว จนกลายเป็น
ยักษ์เป็นมารในแวดวงของตนโดยไม่รู้ตัว

ตรงนี้อาตมาคิดว่าคนที่ทำงานเพื่อสังคมจะต้องมีสติ รู้เท่าทันตนเอง
อ่อนน้อมถ่อมตน โดยเรียนรู้จากความสำเร็จของมด ในแง่นี้การที่เธอไม่ได้
มีอำนาจวาสนาหรือสถานภาพอันสูงส่งอย่างหลายคนที่เคยเป็นผู้นำขบวน
การนักศึกษาหรือขบวนการประชาชน ส่วนหนึ่งก็เพราะว่าเธอรู้เท่าทันตัวเอง
หัวเราะเยาะกิเลสของตัวเองได้ จึงยังเป็นมดคนเดิม ที่ขี้ม่ง่าย และขี้หนัด
ต่อสู้โดยไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ มดเคยให้สัมภาษณ์ในนิตยสารสารคดีว่าเธอเป็น
คนธรรมดา แต่สิ่งหนึ่งที่เธอมีคือไม่ยอมจำนนง่าย ๆ แม้จะแพ้แต่ก็ไม่หัว
โหวต่อความพ่ายแพ้ เพราะความพ่ายแพ้ไม่ใช่เป็นสาระสำคัญของชีวิตมาก
เท่ากับความถูกต้อง โดยอาศัยความสุขภายในและจากการมีกัลยาณมิตร
โดยเฉพาะคนยากไร้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยง

อาตมาคิดว่ามดมีปัญญาที่จะหยั่งเห็นว่าในที่สุดธรรมะย่อมชนะ
อธรรม แม้ว่าเธออาจจะไม่ทันได้เห็นชัยชนะดังกล่าวในช่วงชีวิตของเธอ
แต่สายตาวาวไกลโดยตระหนักถึงมิติทางประวัติศาสตร์ ย่อมทำให้เธอมี
ความมั่นใจเช่นนั้น ความมั่นใจในธรรมะยังทำให้เธอพยายามขัดเกลาตน

เอง โดยอาศัยการทำงานเป็นเครื่องลดละตัวตน ตรงนี้เป็นสิ่งที่เราควรที่จะเรียนรู้จากเธอ เพราะถ้าเราลดละความยึดมั่นในตัวตนไม่ได้ เราจะเป็นทุกข์เมื่อไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม เราจะเป็นทุกข์เมื่อไม่มีรถคันใหม่ ไม่มีบ้านหลังใหญ่ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายอย่างที่คนอื่นมี อาตมาคิดว่านี่เป็นเคล็ดลับที่ทำได้ที่ทำให้หมดทำงานเพื่อคนยากไร้ได้ตลอดชีวิตโดยคงความเป็นคนธรรมดาเอาไว้ได้

พระอาจารย์ไพศาลได้ทำโครงการเผชิญความตายอย่างสงบเพื่อช่วยให้คนยอมรับความตายได้ นอกจากนั้นยังได้พบมดในช่วงท้าย ๆ ของชีวิต

อาตมาคิดว่าคนที่ได้พบปะกับมดในช่วงท้าย ๆ ของชีวิต รวมทั้งช่วง ๒-๓ วันสุดท้ายของเธอ คงเห็นด้วยกับอาจารย์ผู้ลึกลับที่ว่ามดจากไปอย่างสงบ เป็นการจากไปอย่างสงบเพราะยอมรับความตาย อาจจะมีรับความตายด้วยซ้ำ ในสายตาของคนทั่วไปการที่เธอต้องเสียชีวิตเพราะโรคมะเร็งก่อนวัยอันควรเป็นความพ่ายแพ้สักครั้งหนึ่งของเธอ เพราะแม้เธอพยายามต่อสู้กับโรคนี้นี้แต่ก็ไม่สามารถยืดชีวิตให้ยืนยาวต่อไปได้ เป็นความล้มเหลวครั้งสุดท้ายของเธอ ซึ่งพวกเราคงไม่อยากเผชิญ แต่ในความเห็นอาตมาการที่มดยอมรับความตายอย่างสงบ และเข้าถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบมันหมายถึงชัยชนะ เป็นชัยชนะเหนือความหวาดกลัวต่อความตาย จะเรียกว่ามีชัยชนะเหนือความตายก็ได้ การมีชัยชนะเหนือความตายไม่ได้แปลว่าไม่ตายหรือเป็นอมตะ แต่หมายถึงการรักษาใจให้เป็นปกติ จนความตายไม่อาจทำให้จิตใจหวั่นไหว หรือเป็นทุกข์ทรมานทรมาย ผู้ที่มีจิตใจมั่นคงเป็นปกติ ไม่หวั่นไหวต่อความตาย พุทธศาสนาเรียกว่าผู้นั้นอยู่เหนือความตาย อีกนัยหนึ่งคือเอาชนะความตายได้

เป็นไปได้ไหมว่าการที่มดเผชิญกับความตายได้อย่างสงบ เป็นเพราะนอกจากเธอจะฝึกฝนปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะในช่วงท้าย ๆ แล้ว เธอยังได้อาศัยการทำงานอันยาวนานเพื่อชาวบ้าน มาเป็นเครื่องฝึกฝนขัดเกลาจิตใจของตัวเอง โดยเฉพาะการลดละอัตตาให้เบาบาง ทำให้ไม่หวั่นไหวต่อความ

ตาย คนเรายิ่งยึดติดในตัวตน หรือปล่อยให้ตัวตนพองโตมากเท่าไร เรายิ่งกลัวความตาย เพราะความตายทำให้เราพลัดพรากจากสิ่งที่เรารัก ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียง เกียรติยศ และอำนาจวาสนาทั้งปวง รวมทั้งพลัดพรากจากตัวตนอันเป็นที่รักด้วย

ตรงนี้น่าจะเป็นบทเรียนหรืออนุสติสำหรับคนที่ประสบความสำเร็จมาตลอด เพราะไม่ว่าประสบความสำเร็จมากแค่ไหน ในที่สุดเราก็ต้องตาย สำหรับคนที่ประสบความสำเร็จขนาดตลอดความตายคือ ความพ่ายแพ้ ใครก็ตามที่เลือกอยู่ฝ่ายชนะมาตลอด ไม่เตรียมใจที่จะเรียนรู้จากความพ่ายแพ้ หรือความล้มเหลวเลย ในที่สุดก็ต้องเจอกับความพ่ายแพ้ที่สำคัญที่สุด นั่นคือพ่ายแพ้ต่อความตาย เพราะเป็นจิตใจที่เต็มไปด้วยอหังการ เต็มไปด้วยการยึดติด ไม่เรียนรู้จากการสละ การปล่อยวาง หรือเรียนรู้จากความไม่สมหวัง ความผิดหวัง

มองในแง่ของธรรมะถึงแม้ว่าการต่อสู้เพื่อคนยากจนของมดอาจจะไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นเป็นรูปธรรมได้มากนัก แต่ประสบการณ์เหล่านั้นก็ทำให้เธอยอมรับได้ว่าชีวิตนั้นมักไม่เป็นไปตามใจหวัง ยอมรับว่าความล้มเหลวและการประสบกับสิ่งไม่เป็นที่รักเป็นธรรมดาของมนุษย์ ทำให้เธอสามารถปล่อยวางสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้นเรื่อยๆ การทำใจอย่างนี้ที่ละน้อยทีละน้อยช่วยให้เธอสามารถยอมรับความตายได้และจากไปอย่างสงบในที่สุด ตรงนี้น่าจะเป็นคำถามว่าเราจะทำอย่างมดได้ไหม ไม่ใช่เพียงแค่เราสามารถทำงานเพื่อให้สังคมได้อย่างต่อเนื่อง แต่ถึงที่สุดแล้วเมื่อความตายเพรียกก็น่าจะสามารถยอมรับได้

สิ่งหนึ่งที่อาจมาคิดว่ามดทำใจได้คือความพร้อมที่จะปล่อยวาง แม้เธอจะห่วงประชาชน เป็นห่วงคนยากคนจน แต่เธอก็รู้ว่าเมื่อวาระสุดท้ายมาถึงก็ต้องพร้อมที่จะไป เธอพร้อมที่จะปล่อยวางหลายสิ่งหลายอย่างที่ผูกพัน เพราะรู้ว่าจะต้องเดินทางไกลอีกครั้งหนึ่ง ไม่มีนักเดินทางไกลคนไหนที่ยากแบกของหนักหรือสัมภาระติดตัวไปเยอะ ๆ มีแต่จะต้องปล่อยไปที่ละอย่างทีละอย่าง เพื่อจะได้ไปสบาย เหมือนยิ่งนกที่มีแค่ปีกสองข้างก็สามารถบิน

ไปได้อย่างอิสระเสรี แม้ข้างหน้าจะเป็นปรโลกหรือโลกหน้าก็ตาม การที่คนเราสามารถเผชิญความตายอย่างสงบ จนกระทั่งมีชัยชนะเหนือความตายได้ ต้องเรียนรู้ศิลปะแห่งการปล่อยวาง แต่คนเราถูกฝึกมาให้ยึดติดตลอดเวลา ไม่ว่าทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียง เกียรติยศ ความสำเร็จ ชัยชนะ แต่ไม่ว่าจะเก่งแค่ไหน ไม่มีใครที่ชนะไปได้ตลอด สักวันหนึ่งเราก็ต้องพ่ายแพ้ต่อโรคร้าย ไข้เจ็บ ต้องพ่ายแพ้ต่อความแก่ และต้องพ่ายแพ้ต่อความตายในที่สุด ตราบใดที่เราไม่รู้จักรักความเจ็บ ความแก่ และความตายอย่างดีพอ

แต่ถ้าเรารู้จักรักความเจ็บ ความแก่ ความตาย แล้วสามารถใช้ความเจ็บ ความแก่ และความตายให้เกิดประโยชน์ในทางปัญญาได้ เราจะประสบชัยชนะ อยู่เหนือความเจ็บ ความแก่ ความตายได้ อาตมาคิดว่ามดได้เรียนรู้ในเรื่องนี้มาพอสมควร ถ้าหากมดมีญาณวิเศษใด ๆ ที่จะรับรู้ได้ เธอคงรู้สึกพอใจที่ได้ผ่านประตูแห่งความตายมาได้ด้วยดี สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ แต่เกิดจากชีวิตที่หล่อหลอมมาจากการทำงาน จากการฝึกฝนจิตใจ จากการลดละอัตตา และเรียนรู้จากกัลยาณมิตรในการปล่อยวางที่ละน้อยที่ละน้อย จนกระทั่งไม่อาลัยในชีวิต

พวกเราทุกคนในที่นี้นับถือมดมาก การจากไปของเขาทำให้เราเศร้าโศกเสียใจ เผลอเขียนหนังสือที่นำมาแจกในงานนี้เป็นเรื่องฉลาดทำใจที่เขียนโดยพระอาจารย์ ในกรณีมดจากไป เราควรจะทำใจอย่างไร

พระไพศาล วิสาโล

มดจากไปแต่กายนะ แต่ว่าสาร์ตตะหรือแก่นแท้แห่งความเป็นมดยังอยู่ นั่นคือคุณงามความดีของเขาและสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับสาร์ตตะหรือคุณงามความดีของมดก็คือจิตใจของเราเอง เราควรทำจิตใจของเราให้เป็นที่ยึดถือของความดีงามซึ่งเป็นแก่นแท้ของมด ไม่ใช่ร่างกาย ถ้าเราสามารถน้อมนำเอาคุณลักษณะ ๓ ประการที่อาตมาพูดตอนต้นมาไว้ในใจ คือความเสียสละเพื่อส่วนรวม การไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และการไม่ห่วงไหวต่อความล้มเหลวและคำวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งความสามารถที่จะเรียนรู้และ

เคียงข้างคนยากคนจน อาตมาเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ความเป็นมดยังสามารถคงอยู่สืบไป โดยเฉพาะการทำงานสืบทอดเจตนารมณ์ของมด ซึ่งพวกเราทุกคนคงจะทราบดีอยู่แล้วว่าเป็นข้อสำคัญ แต่พร้อมกันนั้นก็ต้องเรียนรู้ที่จะใช้การทำงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการลดละตัวตนให้เบาบาง ลดละโลภะ โทสะ โมหะ ตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก

ขณะเดียวกันเราก็ต้องเรียนรู้จากมดด้วยว่าในที่สุดแล้วคนเรามีเวลาอยู่ในโลกนี้อย่างจำกัด ไม่นานก็ต้องตายจากโลกนี้ไป เรามางานศพก็ควรที่จะเรียนรู้ด้วยว่าความพลัดพรากเป็นธรรมดาของชีวิต และถ้าเราเรียนรู้ที่จะนำเอาความพลัดพรากนี้มาเป็นสิ่งสอนใจแก่เรา อาตมาคิดว่าชีวิตและการทำงานของมดจบจนวินาทีสุดท้ายบนโลกนี้จะไม่สูญเปล่า ตรงข้ามกลับจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อพวกเราซึ่งเป็นกัลยาณมิตรของมด และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่มดรักและผูกพันมาตลอดชีวิต

° ในโอกาสเสวนาธรรมงานฌาปนกิจศพ วนิดา ดันตวิทยาพิทักษ์
ณ วัดวชิรธรรมสาธิต วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๐

ขับเคลื่อนชีวิตด้วยจิตวิวัฒน์

๑ พระไพศาล วิสาโล

เมื่อพูดถึงธรรมชาติของมนุษย์ เราก็นึกถึงความเห็นแก่ตัว “ใครๆ ก็เห็นแก่ตัวทั้งนั้น” เป็นประโยคที่เรามักได้ยินอยู่เสมอ และมักประสบกับตัวเป็นประจำ

อย่างไรก็ตามคนเราไม่ได้มีแต่ความเห็นแก่ตัวเท่านั้น ลึกลงไปในจิตใจเรายังมีความเห็นอกเห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่น ตลอดจนความเสียสละและความเชื่อมั่นในสิ่งดีงาม อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งหมดนี้เรียกรวมๆ กันว่ามโนธรรม

มโนธรรมหรือความใฝ่ดีทำให้เรามีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น หรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้แก่ส่วนรวม แม้ตนเองจะลำบากหรือสูญเสียทรัพย์สินก็ตาม การที่เราปัดหรืออ้อมเอิบภาคภูมิใจเมื่อได้ทำความดี แม้ไม่ได้รางวัลหรือคำสรรเสริญ นั่นก็เพราะเรามีมโนธรรมอยู่ในจิตใจ

มโนธรรมทำให้เราได้สัมผัสกับความสุขทางจิตใจ เป็นความสุขที่ไม่ต้องพึ่งพิงทรัพย์สิน ยศ อำนาจ แต่สุขเพราะได้ทำความดี ช่วยเหลือผู้อื่น หรือเห็นผู้อื่นมีความสุข ตรงข้ามกับความเห็นแก่ตัว ซึ่งแม้จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนแสวงหาทรัพย์สินสมบัติและอำนาจ แต่แม้จะครอบครองสิ่งเหล่านั้นมากมายเพียงใด ไซ้หรือไม่ว่าเขาเหล่านั้นก็ยังเป็นทุกข์ รู้สึกชีวิตไม่มีความหมาย เพราะไม่ได้ใช้ชีวิตให้มีประโยชน์ หรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามแก่ส่วนรวม

ความเห็นแก่ตัวหรืออัตตาทำให้เราเป็นทุกข์เมื่อเห็นคนอื่นได้ดีกว่าเรา สุขสบายกว่าเรา แต่มโนธรรมกลับทำให้เราไม่สบายใจเมื่อเห็นคนอื่นทุกข์

ร้อนกว่าเรา ขณะเดียวกันก็ทำให้ความทุกข์ของเราเล็กลง คนที่อกหักหรือ ตกงานจะรู้สึกทันทีว่าความทุกข์ของตนเป็นเรื่องเล็กน้อยมากเมื่อเห็นผู้คน มากมายสูญเสียบ้านและคนรักจากภัยสึนามิ

หากจิตของเราแบ่งออกเป็นชั้น ชั้นแรกคืออัตตา ถัดมาคือมโนธรรม คนที่มีอัตตาหรือความเห็นแก่ตัวมาก ย่อมมีเปลือกหรือผิวชั้นแรกที่หนา จนยากที่มโนธรรมหรือความใฝ่ดีจะฝ่าออกมาได้ ส่วนคนที่มีความเห็นแก่ ตัวน้อย เปลือกหรือผิวชั้นแรกจะบาง เปิดโอกาสให้คุณธรรมหรือความใฝ่ ดีแสดงตัวออกมาได้ง่าย

อัตตาหรือมโนธรรม จะมากหรือน้อย เป็นเรื่องของกรรมฝึกฝนกลม่อม เกลาก็จริง แต่ก็ต้องอิงกับธรรมชาติดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว ปัจจุบันมีหลักฐานยืนยันมากขึ้นเรื่อย ๆ ว่ามโนธรรมเป็นธรรมชาติพื้นฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์ จะเรียกว่าเมตตา และความเห็นใจติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดก็ได้ ตัวอย่าง เช่น เด็กทารก เมื่อเห็นหรือได้ยินเสียงเด็กอื่นร้อง ก็จจะร้องด้วย (แต่จะเงิบ หากได้ยินเสียงร้องของตัวเองจากเครื่องบันทึกเสียง) ส่วนทารกที่อายุมากกว่า ๑๔ เดือนจะไม่ร้องเฉย ๆ แต่จะพยายามเข้าไปช่วยเด็กคนนั้น เด็กที่ อายุมากกว่านั้นจะร้องน้อยลง แต่จะหาทางไปช่วยมากขึ้น

ไม่ใช่แต่เด็กเท่านั้น แม้แต่สัตว์ก็ยังมีความเห็นใจ มีการทดลองแขวน หนูเอาไว้จนมันร้องและดิ้น เมื่อหนูหลายตัวเห็นเหตุการณ์ จะมีบางตัวที่ พยายามไปช่วยเหลือหนูตัวนั้น จนรู้วิธีคือกดคันบังคับเพื่อหย่อนหนูตัวนั้น ลงมาอย่างปลอดภัย

การทดลองอีกอย่างที่น่าสนใจ คือมีการฝึกลิงกัง ๖ ตัวให้รู้จักหา กินด้วยการดึงโซ่ที่มีอาหารผูกติดอยู่ แต่ทุกตัวพบว่าเมื่อดึงโซ่ที่ใดก็จะเกิดไฟ ช็อตถึงตัวที่ ๗ ผลที่ตามมาคือลิง ๔ ตัวจะหันไปดึงโซ่เส้นอื่น แม้จะได้อาหาร น้อยกว่า แต่ไม่ทำให้เพื่อนถูกช็อต ตัวที่ ๕ จะเลิกดึงโซ่ติดต่อกัน ๕ วัน ส่วน ตัวที่ ๖ ไม่ยอมดึงโซ่เลยตลอด ๑๒ วัน นั้นหมายความว่าทั้ง ๒ ตัวยอมทรมาน เพื่อจะได้ไม่ทำให้เพื่อนเจ็บปวด

นอกเหนืออัตตาและมโนธรรมแล้ว ใจเรายังมีธรรมชาติอีกชั้นหนึ่งซึ่ง

อยู่ลึกสุด ได้แก่ สภาวะที่เป็นอิสระ ปลอดภัย ผ่องใส ปลอดภัยจากความเห็นแก่ตัว หรือความยึดถือในอดีต เป็นสภาวะที่เส้นแบ่งระหว่าง “ฉัน” กับ “ผู้อื่น” หายไป เกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับสรรพสิ่ง จิตอยู่เหนือการแบ่งเป็นชั่วหรือมองโลกเป็นคู่ตรงข้าม ไม่ว่าจะดี-ชั่ว สุข-ทุกข์ ได้-เสีย เกิด-ตาย ดังนั้นจึงไม่ห่วงไหวกับความผันผวนปรวนแปร หรือความพลัดพรากสูญเสีย

มนุษย์ทุกคนสามารถประจักษ์ถึงสภาวะนี้ได้ ในยามที่จิตเราสงบปราศจากกิเลสตัณหา เป็นสภาวะที่ทานพุทธทาสภิกขุเรียกว่า “จิตว่าง” คือว่างจากกิเลสหรือความสำคัญมั่นหมายใน “ตัวกู ของกู” นี่เป็นสภาวะที่มีอยู่แล้วในใจเรา แต่มักถูกเคลือบคลุมด้วยอดีตหรือความเห็นแก่ตัว จึงทำให้เรารู้สึกหม่นหมองอยู่บ่อยครั้ง ดังมีพุทธพจน์ว่า “จิตนั้นประภัสสร แต่เศร้าหมองเพราะอุปกิเลสที่เกิดขึ้นภายหลัง”

ธรรมชาติส่วนที่สามซึ่งอยู่ลึกสุดนี้ เรียกอีกอย่างว่า “โพธิจิต” คือจิตที่ตื่นรู้ เห็นความจริงแจ่มแจ้ง เป็นศักยภาพที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน แต่จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการศึกษา หากมนุษย์สามารถเข้าถึงโพธิจิต หรือให้โพธิจิตได้แสดงตัวออกมา จะมีความสุขอย่างยิ่ง สุขจากโพธิจิตที่เปล่งประกายออกมา ทำให้รู้สึกว่าชีวิตได้รับการเติมเต็ม ไม่ดิ้นรนแสวงหาอีกต่อไป เพราะไม่มีตัวตนที่จะต้องปรนเปรอ ดิ้นรน เป็นความสงบอย่างยิ่ง แต่หากยังไม่ได้สัมผัสกับสภาวะเช่นนี้ ก็จจะรู้สึกพร่องอยู่ลึก ๆ และโหยหาตลอดเวลา แม้จะมีสมบัติล้นโลก อำนาจล้นฟ้า หรือแม้จะทำความดีมากมาย ก็ยังรู้สึกว่าบางสิ่งขาดหายไปในชีวิต

อุปสรรคที่ทำให้เราไม่อาจเข้าถึงขั้นโพธิจิต (หรือปิดกั้นมิให้โพธิจิตแสดงตัวออกมาได้) ก็คือการยึดติดอยู่กับอดีต การแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว (เปลือกชั้นแรก) และยึดติดที่มั่นในความดี หรือปล่อยใจซึ้นลงไปกับสุขหรือทุกข์ของผู้อื่น (จิตชั้นที่สอง) เช่น ทุกข์เพราะช่วยคนอื่นไม่สำเร็จ หรือทุกข์เพราะทำดีไม่พอ หรือให้อัตตาเข้ามาครอบงำความดี กลายเป็นการทำดีเพื่อหล่อเลี้ยงอัตตา หรือเกิดความสำคัญมั่นหมายว่าฉันเป็นคนดีนะ (ใครมาตำหนิไม่ได้ หรือถ้าคนอื่นไม่เห็นความดีของฉัน ฉันก็จะโกรธและน้อย

ใจ) ถ้าใครทำดีกว่าฉัน ฉันก็จะไม่พอใจหรืออิจฉา และถ้าเจอคนที่ไม่ดีเท่าฉัน หรือไม่ดีเหมือนฉัน ฉันก็จะยกตนข่ม หรือดูถูกว่าเขาดีสู้ฉันไม่ได้ เป็นต้น

จิตชั้นนอกสุดนั้นมุ่งปรนเปรออัตตา ส่วนจิตชั้นที่สอง มุ่งขัดเกลาอัตตา ให้ประณีตขึ้นหรือลดอัตตาให้เบาบาง จิตชั้นในสุด คือ สภาวะที่ไร้อัตตา หรือนำไปสู่การไร้ความยึดมั่นถือมั่นในอัตตา

โพธิจิตเป็นธรรมชาติของจิตที่เราต้องรู้จักเข้าถึง และเปิดโอกาสให้แสดงตัว หรือเรียกอีกอย่างว่าหล่อเลี้ยงบ่มเพาะก็ได้ เหมือนกับรดน้ำจนเมล็ดแตกเป็นต้นกล้า และจากต้นกล้ากลายเป็นไม้ใหญ่ ที่แผ่ร่มเงา ให้ความสงบเย็น

โพธิจิตสามารถแบ่งบานเติบโตใหญ่ได้มิใช่จากการปลีกตัวปลีกใจเพื่อบำเพ็ญสมาธิภาวนาเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตประจำวันและทำงานอย่างมีสติ ตื่นรู้ และรู้เท่าทัน

เวลาอัตตาเข้ามาครอบงำใจ ไม่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็น “ตัวกู ของกู” (เช่น บ้าน “ของกู” งาน “ของกู”) แต่ทำด้วยปัญญาและอุตสาหะอย่างถูกต้องชอบธรรมและตรงตามความเป็นจริง (ส่วนผลจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย) พูดอีกอย่างคือทำเต็มที่ด้วยใจปล่อยวาง เพราะตระหนักว่า “ความพยายามเป็นของมนุษย์ ความสำเร็จอยู่ที่ฟ้า”

“จิตวิวัฒน์” คือการพัฒนาจิตชั้นที่สองและสาม คือมโนธรรม และโพธิจิตให้เจริญงอกงาม จนสามารถบันดาลใจให้เกิดความสุข ตลอดจนขับเคลือนชีวิตและการทำงานให้เป็นไปในทางที่ดีงาม จนบรรลุถึงคุณค่าสูงสุดแห่งความเป็นมนุษย์ และได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเกิดมาในโลกนี้ นั่นคือเข้าถึงอิสรภาพและความสงบเย็น ชนิดที่ความผันผวนปรวนแปรในโลกมิอาจแผ้วพานได้ แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นความล้มเหลว ความพลัดพราก ความเจ็บหรือความตายก็ตาม

สันติวิธีและปีกางแห่งความขัดแย้ง^๑

๑ เขียววัฒน์ สภาอานันท์

“...พวกนั้นแล้ว ไม่ใช่มนุษย์ เป็นมาร ปีศาจชั่วร้าย”

สิ่งที่เราเรียนรู้จากเหตุการณ์วันที่ ๗ ตุลาคมที่ผ่านมาที่น่าสนใจคือท่าทีของ พล.อ.ชวลิต ที่แถลงในจดหมายลาออกมี ๒ เรื่องคือให้คุ้มครองรัฐสภาโดยกำลังตำรวจ แต่อย่าให้มีความรุนแรงเกิดขึ้น แต่ปรากฏว่าไม่เป็นไปตามนั้น จนมีมติความหมายว่ารองนายกรัฐมนตรีอย่างท่านไม่สามารถสั่งการได้ แปลว่าหน่วยงานภายในมีความขัดแย้งกัน ความรุนแรงที่เกิดเพราะมีบางพวกอยากให้เกิด

ทำไมความรุนแรงก็ยังเกิด เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าบ้านเมืองในขณะนี้มีความขัดแย้งที่แหลมและลึกหลายชั้น อย่างน้อย ๓ ชั้น หนึ่ง เป็นความขัดแย้งในเรื่องเป้าหมายของสังคมการเมือง ฝ่ายหนึ่งต้องการรัฐบาลที่เข้มแข็ง สามารถทำนโยบายต่างๆ ได้ ทำงานได้รวดเร็วมีประสิทธิภาพ เสถียรภาพสูง อีกฝ่ายหนึ่งต้องการควบคุมรัฐบาลที่เข้มแข็งคือเป็นรัฐบาลที่อ่อนน้อมเอง ดังปรากฏมีการต่อสู้กันทางความคิดในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ต้องการรัฐบาลเสถียรภาพเข้มแข็ง ส่วนรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ไม่ต้องการรัฐบาลเข้มแข็งมากเท่าไร สอง ที่น่าสนใจกว่าคือความขัดแย้งไม่ใช่เรื่องเป้าหมาย แต่เป็นเรื่องวิธีการ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าวิธีขึ้นครองอำนาจในรัฐที่ชอบธรรม คือการเลือกตั้ง อีกฝ่ายหนึ่งบอกว่าการเลือกตั้งไม่ชอบธรรม ในอดีตแม้มีรัฐประหาร ก็จะไม่ให้เหตุผล ๒-๓ ประการที่ต้องรัฐประหาร เช่น รัฐบาลเก่าคอร์รัปชัน ที่มาเป็นนี้ชั่วครวญ จะมีรัฐธรรมนูญกลับมาใหม่ เป็นระบบประชาธิปไตยให้ประชาชนตัดสิน แต่วันนี้ไม่ใช่แล้ว การเลือกตั้งในรูปแบบปกติเป็นสิ่งที่ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่เหมาะสม ประเด็นนี้สำคัญการเลือกตั้งเป็นนวัตกรรมทางการเมืองสำคัญในรอบ ๒๐๐-๓๐๐ ปี มาจากมุมมองการจัดการความขัดแย้ง

ที่ตอบใจที่ใหญ่ที่สุดทางการเมืองคือใครควรจะครองอำนาจอธิปไตยในรัฐ โดยให้ประชาชนส่วนใหญ่ตัดสินจากการเลือกตั้ง แต่เมื่อเราบอกว่าไม่เอาจึงเกิดเรื่อง เพราะมีฝ่ายหนึ่งบอกจะไม่เอาแล้วเป็นความขัดแย้งอันที่สองที่ซ่อนอยู่บนอันแรก

อันที่สาม มาจากสังคมไทยเริ่มแบ่งฝักแบ่งฝ่าย มันซึมเข้าไปในตัวของสังคมไทยแล้ว นี่คือการขัดแย้งในจินตนาการความเป็นไทย ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากมาก ความเป็นไทยของเรามีหลายลักษณะ เช่น ความภักดีต่อสิ่งสำคัญของบ้านเมือง หน้าที่ของเราในฐานะที่เป็นพลเมือง ความถูกต้องความผิดในสังคมทั้งหลายทั้งปวง ถูกผูกโยงให้ตัดสินว่าเรายังเป็นไทยกันอยู่หรือเปล่า ถ้าไม่ใช่เสีย บางสิ่งไม่แสดงออกบางลักษณะ ไม่ทำอะไรบางอย่าง จะกลายเป็นว่าไม่ใช่คนไทยแล้ว สิ่งที่มาอย่างที่เราเห็น เกิดความไม่ไว้วางใจใคร จนกระทั่งเกิดความเกลียดชังขึ้นแม้แต่ในหมู่ อันที่สาม ทำให้เรามองอีกฝ่ายเป็นศัตรู เป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่น่ากลัว ไม่เฉพาะในสังคมไทย ทั่วโลกก็เกิด ในระบอบประชาธิปไตยหัวใจคือมีฝ่ายตรงข้ามซึ่งไม่ใช่ ดูอย่างการเล่นกีฬาวิ่งแข่ง ชกมวย ก็ต้องมีฝ่ายตรงข้าม ซึ่งมีความสำคัญมากที่ทำให้เกิดกีฬาต่าง ๆ ถ้านักมวยเห็นว่าฝ่ายตรงข้ามเป็นศัตรู พอขึ้นเวทีก็ยิงเลย ก็จะไม่มีการชกมวย ไม่มีชัยชนะ มันคนละเรื่องเลย

ที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ ทำอย่างไรให้ความขัดแย้งนั้นไปไม่ถึงความรุนแรง ซึ่งจะทำอย่างไรได้ในสถานการณ์เช่นนั้น บางคนบอกว่ามีความสามารถในการควบคุมกลุ่มของตน เช่น สั่งไม่ให้ใช้อาวุธ ไม่ใช่ความรุนแรง เป็นผู้ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของคนในกลุ่มได้ แต่ทั้งหมดนี้ ในความเป็นจริง พันธมิตร เจ้าหน้าที่ทำไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ที่ว่าทำได้ยากปัญหาต้องเกิด เพราะชนิดของความขัดแย้ง มีเงื่อนไขทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ที่สำคัญมาจากการปลุกอารมณ์ทั้งสองฝ่าย

เงื่อนไขของความรุนแรงทุกแห่งในโลกมี ๒ - ๓ ข้อ ข้อแรกเป็นจิตวิทยาจะไม่ขอพูดถึง แต่อีก ๒ ข้อที่สำคัญมากสำหรับสังคมไทย หนึ่ง การไปชี้ฝ่ายที่ขัดกับเราว่า เลว ไม่ใช่มนุษย์ เป็นมาร ปีศาจชั่วร้าย นี่คือ ปีศาจวิทยาของความขัดแย้ง เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนคนซึ่งเห็นตรงข้ามกับเราเป็นอะไรบางอย่างที่ไม่ใช่มนุษย์ คนที่ทำแบบนี้เท่ากับเปิดประตูให้กับความรุนแรงพร้อมที่จะเข้ามา เป็น

การสร้างเงื่อนไขไว้ตั้งแต่ต้น สอง คือเชื่อว่าในที่สุดก็ต้องใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา เช่น เราถือธงสันติวิธีที่ได้เขียนไว้ แต่ที่ปลายธงมันแหลม ถึงเวลาหนึ่งก็ตัดลินินใช้ส่วนนี้ หรือตำรวจบอกว่าใช้โลไม่ใช้อาวุธ แต่โลก็ใช้อัดคนจนหายใจไม่ออก ทั้งหมดนี้เพราะเราเชื่อว่าสังคมไม่มีทางออกความรุนแรงจึงเกิดขึ้น เราต้องกลับทบทวนสังคมไทยว่ามาถึงจุดนี้หรือไม่ และถ้าเป็นเช่นนั้น คำถามใหญ่กว่านั้นก็คือต่อจากนี้จะอยู่กันอย่างไร

ในมุมมองของสันติวิธี คำนึงถึงเงื่อนไขความสัมพันธ์ที่มีกับอีกฝ่าย และไม่โทษเห็นเขาในฐานะที่เป็นปีศาจ มาร แต่เห็นเขาเป็นมนุษย์ในเมื่อเราเองก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน ไม่ได้บริสุทธิวิเศษดีกว่าคนอื่น ถ้าเมื่อใดมีความรู้สึกที่ว่าตัวกูบริสุทธิดีกว่าเขาทุกอย่าง อีกฝ่ายหนึ่งเลยไม่มีที่ชมแล้วมันก็ไม่เป็นความจริง เพราะในโลกนี้ไม่มีมนุษย์ที่เลวบริสุทธิหรือดีบริสุทธิ ในระยะยาวระบอบการเมืองจะเป็นแบบไหนที่จะสามารถทำให้คนที่เกลียดกันอยู่ด้วยกันได้

อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นอันตราย สังคมไทยเชื่อกับความรุนแรงแล้วหรือไม่

คนที่ตายเป็นพวกนั้น ช่างมัน นี่เป็นความขัดแย้งทางจินตนาการที่อันตราย ความเป็นสังคมการเมืองจะอยู่กันได้อย่างไร เช่น เกิดเหตุที่สุโขทัย-ลพบุรี คนที่เชียงใหม่ก็รู้สึกเห็นใจ ทั้งที่ไม่เคยเห็นหน้ากันเลย แต่ยังส่งอะไรไปช่วยคนเดือดร้อน แต่ถ้าเราบอกจะช่วยเฉพาะคนที่ใส่สีเดียวกับเรา ดูแลเฉพาะคนในจังหวัดเดียวกัน บ้านเมืองจะอยู่อย่างไร สิ่งที่น่าเป็นห่วง คือเราหมดความสามารถที่จะจินตนาการถึงคนที่ต่างจากเรา เขาก็สำคัญกับเราเหมือนกัน อีกอย่างหนึ่งคือเราชินกับวิธีการจัดการกับปัญหา และยอมรับให้ความรุนแรงเป็นนายใหญ่ คล้ายกับปัญหาภาคใต้ คนอีก ๗๓ จังหวัดมองเหมารวมน่าคน ๓ จังหวัดก่อเรื่อง ตัวอย่างที่เกิดสันติภาพมีไม่กี่ปี มีบางคนบอกว่าน่าจะไปเกิดฝั่งอ่าวไทย ๓ จังหวัดจะได้หมดเรื่องสักที แปลว่าจินตนาการความเป็นชาติไทยกำลังถูกสันคลอนอย่างรุนแรง

อะไรคือวิวัฒนาการที่ทำให้สังคมไทยนิยมความรุนแรง อาจจะไม่เฉพาะสังคมไทยแต่สังคมโลกด้วย สมัยนี้ก่อการร้ายฆ่าคนบริสุทธิ พุทธศาสนามีกรอบ

การวิเคราะห์ที่น่าสนใจคือมองเรื่องทางสังคมทางชีวิตเป็นภาพรวมเดียวกันเลย พุทธศาสนาสอนใจปัญหาเรื่องความทุกข์ บอกเราว่า คุณจะจัดการได้คุณต้องเข้าใจมัน เข้าใจเหตุ สมุทัย ที่มาสัมพันธ์กันแล้วทำให้เกิดทุกข์ พุทธศาสนาปฏิเสธที่จะบอกว่าเหตุแห่งทุกข์อย่างมั่งง่าย เช่น เหตุการณ์ ๙ ก.ย. เห็นเครื่องบินชนตึก เพราะเครื่องบินไปชนตึก พุทธศาสนาจะมองหาเหตุปัจจัย ไล่ดูว่าก่อนที่เครื่องบินจะชนตึกมันเกิดอะไรขึ้นในโลก จนทำให้คนจำนวนหนึ่งพร้อมที่จะตายและเอาชีวิตคนอื่นเข้าไปอีก ๓,๐๐๐ คน จะเห็นได้ว่ามันมีเหตุปัจจัยหลายอย่าง ต้องคิดให้เห็นกระบวนการทั้งหมด เราจึงควรสังเกตรูจักไม่ได้เห็นคนอื่นเป็นศัตรู หาเงื่อนไขที่ทำให้เขาเป็นคนอย่างนี้ แล้วค่อยไล่ทีละอย่างไปจัดการ สันติวิธีที่ตั้งอยู่บนฐานของการคิดระบบแบบนี้ คิดให้ครบ และป้องกันไม่ให้ความรุนแรงเกิด

ทำไมพัฒนาการของสังคมโลกจึงนิยมความรุนแรงมากขึ้น

เพราะความรุนแรงสามารถเข้าไปสู่เป้าที่ชัด ทำให้เรารู้สึกว่าทำอะไรได้บ้าง อย่าง เป้ามันจะเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับเรา การสร้างความรู้สึกละแฉกกับอีกฝ่าย ทั้งเกลียดทั้งกลัว เกลียดจนไม่ยอมให้มาเกี่ยวข้อง กลัวว่าจะมาทำร้ายสิ่งที่เรารัก ทั้งสองอย่างรวมกันคือสิ่งที่เราสร้างขึ้นในมายาคติของความเกลียดความกลัว แล้วโยนปัญหาทั้งหมดไปจ่อมลงอยู่ที่ตรงนั้น เช่น ปัญหาของชาวเซิร์บก็โทษพวกมุสลิม ปัญหาของชาวอิสราเอลก็โทษชาวปาเลสไตน์ ปัญหาของพันธมิตรฯ ก็คือพวกทักษิณ ปัญหาทักษิณก็โทษพันธมิตรฯ เกิดการแบ่งเช่นนี้ ทั้งที่ไม่จริง มีเหตุปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง

ทางออกอยู่ที่ไหน

จนถึงวันนี้ หลังเหตุการณ์วันที่ ๗ ตุลา ยังมองไม่ออกว่าอนาคตจะไปอย่างไร ถ้าเราอยู่ในความขัดแย้งทั้ง ๓ ชั้นก็แปลว่าต้องมีทางแก้ไขสำหรับความขัดแย้งแต่ละอัน ซึ่งง่ายที่สุดคืออันที่หนึ่ง ความขัดแย้งเรื่องรูปของสังคม คุยกันได้ แต่ที่ยากคือจะเอาวิธีไหน หมายถึงเลือกตั้ง-ไม่เลือกตั้ง การเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วม การเลือกตั้งตอบปัญหาเรื่องการครองอำนาจ ถ้าไม่เอาการเลือกตั้งแล้วจะเอาอันอื่นก็ต้องคิด ให้ออก ซึ่งพันธมิตรคิดออกแต่ออกมาบนอีกฐานหนึ่ง

อันนำไปสู่อีกเรื่องหนึ่ง เช่น มีเหตุผลว่าเพราะบางคนอาจจะไม่รู้ ดังนั้นไม่ควรมีสิทธิ์เลือก แต่การเลือกตั้งไม่ได้อยู่บนฐานนั้น ขณะที่การเลือกตั้งอยู่บนฐานที่ว่าทุกคนเท่ากัน เมื่อคนเขาตัดสินใจเลือก ก็เชื่อว่าเขามีเหตุผลของเขา มันมี ๒ ระบบเหตุผล ฝ่ายหนึ่งบอกว่ามีการขายเสียงซื้อเสียง ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งสุดขั้วบอกว่าซื้อเสียงขายเสียง ก็เสียงเขา จึงเป็นเรื่องของเหตุผลคนละอันที่สู้กัน คนในสังคมมีความเท่าเทียมกันได้ไหม ยิ่งเคารพศักดิ์ศรีของผู้คนได้ไหม ยิ่งระมัดระวังให้เกียรติต่อทุกคนเสมอกันได้ไหม เพราะระบบเลือกตั้งที่ใช้กันมาถึง ๒๐๐ - ๓๐๐ ปี จะตกลงสร้างระบบเลือกตั้งหลายชั้นหลายซ้อน ก็ยังเลือกตั้งอยู่ดี

ประเด็นที่น่าสนใจต่อมาคือเรื่องสถานะความเป็นคนไทยซึ่งแตกต่างกัน อันตรายกว่าอันแรกด้วยซ้ำ เพราะเราเห็นคนที่อยู่ในสังคมการเมืองเดียวกันเป็นคนอื่น ไม่ต้องเอาใจใส่กัน ไม่ต้องเอื้ออาทรต่อกัน ระยะยาวคือตรงนี้ มันจะไม่จบ มันลึกมาก ที่ไหนๆในโลกที่มีปัญหาแบบนี้ เขาจะให้ความสำคัญและจะหาทางป้องกันไม่ให้อันนี้เกิด ประเทศในยุโรปที่มีประสบการณ์แบบนี้มาแล้วเขาเจ็บปวดมาก จึงระวังเรื่องนี้มาก

เบงกอลแล้วค่อยสมานอันก็ได้ไหม

สมานอันก็เป็นคำที่ต้องทำความเข้าใจ เพราะมีเงื่อนไขหลายอย่างเกี่ยวข้องด้วย เช่น ถ้าจะทำสมานอันก็ต้องประกอบด้วย ทำความจริงให้ปรากฏ トラバโดที่ความจริงไม่ปรากฏก็สมานอันไม่ได้ ความยุติธรรมต้องมี และมีความพร้อมรับผิด หมายความว่าคนที่กระทำความผิดต้องได้รับโทษ หรือได้รับผลจากสิ่งที่ตนเองทำ เมื่อทำ ๒ - ๓ อย่างนี้แล้วต้องสามารถให้อภัยได้ด้วย ไม่ใช่ลงโทษแต่ยังเกลียดชัง ในทางกลับกัน ถ้าความจริงไม่ปรากฏจะให้อภัยได้อย่างไร ยังไม่พร้อมรับผิดเลย การทำसानเสวนาโดยใช้สันติวิธีจะวางความทรงจำวันที่ ๗ ตุลาคมไว้ที่ไหน ผู้บาดเจ็บทั้งหลาย จะจินตนาการสังคมไทยอย่างไร ต้องรู้ว่าการทำสมานอันที่มีความเสี่ยงสูง มันเป็นความดีความงามก็จริงแต่มันมีความเสี่ยงสูง

เสี่ยงอย่างไร

ถ้าจะจัดการแบบสมานฉันท์ ถือว่าไม่ง่าย เพราะสองฝ่ายจ้องเอาชนะกัน สื่อและสังคมไทยก็ต้องช่วยทำความเข้าใจให้ความจริงทั้งหลายปรากฏ ช่วยสนับสนุนให้มีการสื่อสารรับข้อเท็จจริง กลับไปหาหลักกาลามสูตร สื่อมวลชนยังมีประโยชน์อยู่ เพียงแต่ทำให้ทัศนคติของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยเป็นทัศนคติเชิงวิพากษ์มากขึ้นเมื่อได้รับข่าวสาร การรับข่าวสารจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ต้องเอาใจไปใส่ทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ มีคนบอกว่าสังคมไทยแบ่งคนเป็น ๔ กลุ่ม หนึ่งคือพวกฝึกไฝฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่าย ก. อีกพวกฝึกไฝฝ่าย ข. พวกที่สามไม่ฝึกไฝฝ่ายใด และพวกที่สี่ฝึกไฝทั้งสองฝ่ายแน่นอน ๒ พวกแรกไม่ใช่คำตอบของสังคมไทยในอนาคต อาจจะต้องคิดถึงคนที่สามารถเชื่อมทั้งสองฝ่าย เพราะถ้าเลือกฝึกไฝฝ่ายใด ไม่เลือกอีกฝ่ายหนึ่ง แปลว่าฝ่ายที่เราเลือกเป็นฝ่ายที่ถูก ตรงข้ามนี้เป็นฝ่ายที่ผิด ถ้าเลือกทั้ง ๒ ฝ่าย อาจจะช่วยเหตุดว่าแต่ละฝ่ายก็มีดี-ไม่ดี ก็มาคิดไตร่ตรองดูแต่ละฝ่ายมีข้อดี-ไม่ดีอยู่ตรงไหนมองโลกอย่างที่มันเป็นจริง ก็จะเชื่อมพวกนี้ได้ เห็นทั้งสองฝ่ายเป็นมนุษย์ มนุษย์ไม่ได้ดี ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ หรือเลว ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ มนุษย์มีทางเลือก

เหตุการณ์เฉพาะหน้าเราจะไปทางไหน

สันติวิธีต้องอยู่บนฐานหลายอย่างคือไม่มีความเกลียดชัง ต่อสู้บนเป้าที่เป็นธรรม เกียงกันได้ ที่สำคัญคือต้องคิดเผื่อไว้ว่าตนเองต้องยอมเจ็บ ยอมเจ็บเพราะเราต่างเป็นพี่น้องกัน เหมือนเด็กจะถูกทำร้าย ผู้ใหญ่ถึงแม้ไม่ใช่ญาติพี่น้องก็จะไปป้องกันเด็ก เด็กตกน้ำเราก็ไม่ได้ถามนะว่าลูกใคร ถ้าเราว่ายน้ำเป็นเราก็ต้องช่วย และเป็นไปได้ไหมที่เราต้องตั้งคำถามเกี่ยวกับชัยชนะในหลายทาง เช่นชัยชนะที่เรามีคืออะไรบ้าง เป็นชัยชนะของสังคมไทยหรือไม่ แลกมาด้วยราคาแบบไหน ใครเป็นคนจ่าย สังคมไทยน่าจะมาถามกัน ไม่ว่าจะรัฐบาล พันธมิตรฯ ใครก็ตาม เหมือนกับเราอยู่ในครอบครัวที่เกียงกัน ลูกเกียงกับพ่อ ลูกเกียงกับแม่ พี่กับน้องที่อยากจะชนะ ทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองชนะ อาจจะเป็นชัยชนะแค่เบื้องต้นแต่อาจจะแพ้ได้ หนึ่งมันยังไม่จบ

เราจะรับความจริงจากสื่ออย่างไร

ถ้าจะต้องคำนึงถึงทิศทางของสังคม เราจะต้องพัฒนาทัศนคติต่อความจริงในอีกลักษณะหนึ่งหรือไม่ ไม่ว่าจะสื่อแบบไหน จะอ่านอะไร ควรจะมองในลักษณะไหน ผมคิดว่าอันนี้คือปัญหาใหญ่ของสังคมไทย เราเรียกร่องสื่อจะต้องเป็นกลาง เสนอรอบด้านจะทำได้ไหม หรือแค่ทำหน้าที่แค่สะท้อน ซึ่งอาจเป็นความจริงแค่ส่วนเสี้ยว ฉะนั้นปัญหาใหญ่ก็อยู่ที่ผู้รับสารเองจะต้องตั้งข้อสังเกต ตั้งแต่นั้นว่าเวลารับสารจากสื่อ รับด้วยทัศนคติแบบใดเป็นเรื่องสำคัญ จะเชื่อทุกอย่างที่สื่อบอกคนอื่นบอก หรือเราควรจะต้องตั้งข้อสังเกตข้อสงสัย มีทัศนคติในเชิงวิพากษ์ต่อทุกอย่าง ตามหลักการทางพุทธศาสนาแนวคิดกาลามสูตร อย่าเชื่อที่บอกต่อๆ กันมา ใช้วิจารณญาณของตัวเองด้วย

สถานการณ์ขณะนี้ที่น่าห่วงถึงขนาดไม่แน่ใจว่ามีคนที่เป็นกลางมีขนาดไหนเพราะสังคมได้แบ่งฝ่ายอย่างค่อนข้างชัดเจนแล้ว เช่นแบ่งตามภูมิภาค แม้แต่ภายในบ้าน ครอบครัว ชุมชน เหมือนจะพูดจากันไม่ได้ คนในยุคสมัยนี้น่าเห็นใจเป็นยุคสมัยซึ่งมีความโดดเดี่ยวสูง โดยเฉพาะคนในเมือง ชีวิตอาจจะมีความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ เล่นหุ้นประสบความสำเร็จ แต่เวลาที่ตัวเองเดือดร้อนก็โมโหคนที่ทำให้หันตัก เวลาเมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นก็รู้สึกว่โอกาสทางเศรษฐกิจของตัวเองสูญหายไป นั่นเรื่องหนึ่ง แต่อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญคือว่าอยู่ ๆ ไปได้คล้าย ๆ ความหมายของชีวิตของตนเองไม่รู้อยู่ตรงไหน ปრაกฏการณ์ทางการเมืองที่มีคนไปเข้าร่วมมากมันอาจมีส่วนเติมเต็มความหมายชีวิตให้คนจำนวนมาก พันธมิตรฯ ตอบคำถามบางอย่างที่ลึกซึ้งให้กับเขาได้ในความปรารถนาของเขา เขามีชุมชนของเขา เขากลายเป็นคนารู้จักกัน และรักกันจริง ๆ ซึ่งน่าสนใจ เพียงแต่มันอันตรายตรงที่ว่าถ้ารักนั้นต้องขยายความรักออกไปให้ไกล บังเอิญความรักนี้คล้าย ๆ มีเส้นแบ่ง ที่สำคัญมันเป็นกระบวนการสร้างกำแพง กำแพงนี้มีประโยชน์มากเพราะทำให้คนที่อยู่ในกำแพงอบอุ่น รู้สึกปลอดภัย แต่เพราะเป็นกำแพงมันก็เลยมีปัญหา มองไม่เห็นคนอื่น ไม่มีการยื่นมือออกไปสัมผัสคนอื่น และคนที่อยู่นอกกำแพงใหญ่บางทีก็กลายเป็นภัยอันตรายที่เข้ามาคุกคาม

° ย่อและเรียบเรียงใหม่จากบทสัมภาษณ์เต็มเรื่อง สันติวิธีและปีศาจวิทยาของความขัดแย้งของ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ตีพิมพ์ใน นสพ.ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๑

ความใฝ่ฝัน

มีดวงดาวพร่างพร่างกระจ่างฟ้า
มีสายลมพัดพาให้สดชื่น
มีหรือหรือไรกรล่อล่อคำค้น
มีพื้นป่าอันร่มรื่นเป็นเพื่อนเนา
มีเวลาเจริญสติตั้งบารณา
มีตะวันจันทราและภูเขา
มีสายน้ำไหลเอื่อยเอื่อยเอื่อยเนา
มีเพียงเราผู้เดียวไม่มีใคร
มีพื้นดินพื้นฟ้าและอากาศ
มีหนึ่งบาตรรับอาหารในวันใหม่
มีอารมณ์นุ่ดเดียวเป็นฟ้าไธ
มีจิตใจที่มุ่งมั่นกระทำงาน
มีกร่อมหลังน้อยให้พึ่งพิง
มีชีวิตเพื่อรู้จักกับสังขาร
มีหน้าที่อยู่กับปัจจุบันกาล
มีวันวานเพื่อชีวิตทั้งดงาม

ก้อง งามทวี

๒๕๕๑

หนังสือใหม่แนะนำ

รุ่งอรุณที่สุคะโต

พระไพศาล วิสาโล

ขนาด ๑๖ หน้ายกพิเศษ ราคาเล่มละ ๖๐ บาท
รายได้จากการจำหน่าย มอบถวายวัดป่ามหาวัน จ.ชัยภูมิ

สนใจสอบถามรายละเอียดได้ที่เครือข่ายพุทธิกา

โทร. ๐๒-๘๘๓๐๕๙๒, ๐๒-๘๘๖-๙๘๘๑

อัลบั้มชีวิต

ปรอทวัดสังคม

ส่วนอีก ๒ ปีข้างหน้า ต้องการ ๖.๖ หมื่นคนดูแลคนชรา

ดร.นงลักษณ์ พะไถยะ นักวิจัยสำนักงานวิจัยและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) นำเสนอเรื่อง “ความต้องการกำลังคนด้านสุขภาพในการดูแลผู้สูงอายุ” ว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้สูงอายุประมาณ ๖.๗ ล้านคน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประมาณการว่า ในปี ๒๕๕๓ จะมีผู้สูงอายุเพิ่มเป็น ๗.๖๔ ล้านคน หรือ ๑๑.๕% ของประชากรทั้งประเทศ ในจำนวนนี้มีผู้ที่ดูแลตนเองได้ ๗.๑๔ ล้านคน และผู้ที่ต้องการคนดูแล ๕ แสนคน สภาพเช่นนี้จำเป็นต้องมีกำลังคนเข้ามาทำงานในระบบบริการสุขภาพผู้สูงอายุ

ดร.นงลักษณ์ ระบุความต้องการกำลังคนนั้นมี ๒ ประเภท ประเภทแรกเป็น คนในครอบครัวและญาติ ๕ แสนคน แต่ขณะนี้พบว่าประชากรวัยเด็กแรกเกิด-๑๔ ปี ลดลงอย่างรวดเร็ว จึงน่าเป็นห่วงอนาคตผู้ที่จะมาดูแลผู้สูงอายุขาดแคลน ข้าราชการชนบทยังอพยพเข้าเมือง ขณะที่ปีประมาณการความต้องการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุราว ๗ หมื่นคน แต่ปัจจุบันมีเพียง ๔ พันคน จะต้องเพิ่มอีกกว่า ๖.๖ หมื่นคน นับเป็นเรื่องที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญสนับสนุนอย่างจริงจัง ประเภทที่สองคือพยาบาล ๒.๓ หมื่นคน ปัจจุบันผลิตได้เพียงปีละ ๖ ๐๐๐ คน ส่วนนักจิตวิทยาคลินิกมีเพียง ๒๓๐ คนจากความต้องการ ๑,๕๐๐ คน ยังขาดแคลนอีก ๑,๒๐๐ คน ซึ่งในวงการพยาบาลเกรงว่าหากพยาบาลไปดูแลคนชราจะกลายเป็นไปซ้ำเติมปัญหาที่มีอยู่เดิมของพยาบาลเพราะขาดแคลนมากในขณะนี้ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องมองหาช่องทางต่าง ๆ เช่น ผลิตผู้ช่วยพยาบาล สนับสนุนให้มีอาสาสมัคร □

สถานการณ์ร้อนชาวล

วิถีชีวิตชาวเลกว่าร้อยปีกำลังถูกทำลายจากกระแสสังคมภายนอกที่รุกคืบเข้าไปแทรกซึมอย่างรวดเร็ว เริ่มตั้งแต่ จ.ภูเก็ต ชุมชนหาดราไวย์ ชาวเลกว่า ๒๐๐ ครอบครัว ประสบปัญหาสาธารณูปโภค ต้องใช้ห้องน้ำร่วมกัน ขาดน้ำประปา-ไฟฟ้า ที่สำคัญคือปัญหาสิทธิที่ดิน ทั้งที่อยู่กันมากกว่าร้อยปี ดังปรากฏดงมะพร้าวยืนตระหง่าน ล่าสุด ๓ รายถูกกล่าวหาบุกรุกที่ดิน นอกจากนี้กระแสท่องเที่ยวยังทำลายวิถีชาวเล ชุมชน-

แหลมหลา ชาวมอแกน ๑๕๐ ครอบครัว จากที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ กลับมีหมายของสำนักงานราชพัสดุ ให้เป็นที่เช่า ชาวเลจึงลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อ “สิทธิร่วมของชุมชน” ชุมชนบ้านหินลูกเดียว ชาวมอแกน ๕๐ ครอบครัว ภายหลังจากภัยสึนามิได้สร้างบ้านใหม่ขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังขาดความมั่นใจในเรื่องที่อยู่ทำกินหากโครงการพัฒนาภูเก็ตผุดขึ้น อาจถูกไล่หรือ ชุมชนสปี ชาวอุรักลาไวย์ ๓๖ ครัวเรือน ชาวบ้านต้องการ “สิทธิร่วมของชุมชน” และมีปัญหาเอกชนเข้าไปเลี้ยงหอยแครงทำให้การทำมาหากินยากลำบากขึ้น

จ. พังงา ชุมชนสิเหร่ มีทั้งชาวมอแกนและอุรักลาไวย์อยู่กันอย่างแออัด มีปัญหาสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชนทับตะวัน ชาวมอแกน ๙๘ ครัวเรือน หลังภัยสึนามิ เอกชนเข้ามาอ้างกรรมสิทธิ์ที่ดินออกโฉนด ชาวบ้านต้องฟ้องต่อคณะกรรมการสิทธิฯ จนได้รับการชี้ว่าเป็นสิทธิมิชอบ ในขณะเดียวกัน “ชุมชนเขียว” พื้นที่ที่จอดเรือและจับสัตว์น้ำของชาวบ้านถูกอ้างกรรมสิทธิ์ ทั้งๆ ที่ที่ดินดังกล่าวควรเป็นที่ดินสาธารณะ ชุมชนทุ่งหว้า ชาวมอแกน ๗๐ ครัวเรือน หลังสึนามิบ้านเรือนเสียหายอบต.อ้างสิทธิจะนำไปใช้ประโยชน์ เมื่อเรื่องถึงผู้ว่า ถูกตัดสินให้ชาวบ้านอยู่ได้ และมีนโยบายให้ชุมชนอยู่ได้อย่างถาวร แต่ผ่านไป ๓ ปีกว่าแล้วยังไม่มีการดำเนินการใดๆ ชุมชนเกาะนก ชาวเลอาศัยอยู่กันมานาน ถูกประกาศให้เป็นเขตป่าสงวน ชุมชนทับปลา ถูกว่านซื้อที่ดิน ไม่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ไม่มีน้ำประปา ชุมชนซอยสุพรรณบ้านน้ำเค็ม ชาวเล ๖๓ ครัวเรือน มีปัญหาสิทธิของตนเอง ผู้มีอำนาจในท้องถิ่นยึดเอาเป็นกรรมสิทธิ์ให้คนนอกพื้นที่ บ้านชนิม ชาวมอแกน ๓๔ ครัวเรือน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบ ปี ๒๕๑๖ ประกาศเขตอุทยานทับที่ทำกินของชาวมอแกน ปัจจุบันไม่สามารถปลูกยางใหม่ทดแทนได้ บ้านคลองญวนใต้ ชาวมอแกน ๑๓ ครัวเรือน ถูกอุทยานประกาศทับที่ชาวบ้าน

จ. กระบี่ บ้านสังกะอู๋ ชุมชนชาวอุรักลาไวย์ บนเกาะลันตาใหญ่ มีความพยายามหลังภัยสึนามิให้ชาวบ้านย้ายออกเพราะต้องการทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ชาวบ้านไม่ยอมเพราะผืนวิถีชีวิตที่ให้ไปอยู่บนที่สูงห่างจากฝั่ง ทำประมงไม่ได้ วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกทำลาย หันไปนับถือศาสนาใหม่โดยมีความพยายามช่วยเหลือต่างๆ สร้างความแตกแยกในชุมชน บ้านแหลมตง ชาวมอแกนบนเกาะพีพี เอกชนได้เข้าไปล่อซื้อที่ดิน ชาวบ้านรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่มีความมั่นคงในการทำมาหากิน ยังมีโรงแรมและสิ่งปลูกสร้างจำนวนมากล้อมรอบ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ยิ่งจำกัด เกาะสุรินทร์ ในปี ๒๕๑๔ กรมป่าไม้ประกาศเป็นพื้นที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติ จากเดิมชาวมอแกนได้รับอนุญาตให้นำเปลือกหอยสวยามขายแก่นักท่องเที่ยวได้ ต่อมาถูก

อุทยานสังข์เล็ก ปัจจุบันชาวบ้านต้องอยู่กันอย่างลำบากเพราะไม่สามารถจับสัตว์น้ำ
ขายได้

จ.ระนอง ชุมชนเกาะเหลา ชาวมอแกนกว่า ๕๐ หลังคาเรือน ภายหลังจากประสบ
ภัยสึนามิ ประกอบกับขาดกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถหาเลี้ยงตนเองได้ จึงไป
รับจ้างดำปลิงที่หมู่เกาะนิโคบา ประเทศอินเดีย และระเบิดปลาน้ำนมที่ถูกจับ ซึ่ง
มีความเสี่ยงมาก ขณะนี้ทุกคนยังไม่มีบัตรประชาชน ชุมชนเกาะพยาม ชาวมอแกน
๒๑ ครอบครัวส่วนใหญ่ยังไม่มีบัตรประชาชน □

📌 จังหวัดอุบลราชธานี อุบลราชธานี หักดิบสุราตั้งแต่ ๕ ขวบ

นายจรรยา ราชวงศ์ สมาคมหมอนามัย เปิดเผยในที่ประชุมโครงการความ
ร่วมมือพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังเพื่อหนุนเสริมการบังคับใช้ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ พศ.๒๕๕๑ จ.อุบลราชธานีว่า รู้สึกห่วงใยเยาวชนของชาติเป็นอย่างมาก
จากการสำรวจของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จ.อุบลฯ ในกลุ่ม
นักศึกษาและนักเรียน พบว่าระดับอาชีวศึกษาอายุเฉลี่ย ๑๗ ปี ๖๘๔ คน เป็นชาย
เคยดื่มสุราถึงร้อยละ ๗๖ ที่น่าตกใจเป็นหญิงเกินครึ่งเคยดื่มครั้งแรกเมื่ออายุ ๑๕ ปี
คนที่อายุน้อยสุดคือ ๑๐ ปี ส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาพบเป็นชายเคยดื่มสุรา
ร้อยละ ๓๒ ส่วนหญิงอายุ ๕ ปีก็เคยดื่มแล้ว อย่างไรก็ตาม ยังมีความพยายามที่จะสกัด
กั้นการดื่มสุราในเยาวชน นางสาวปรียาภรณ์ ทะคำสอน กล่าวว่า แม้ว่าหน่วยงาน
ของวัฒนธรรมต้องดูแลวัฒนธรรมอันดีงาม แต่ต้องเป็นผู้อนุญาตให้เปิดร้าน
คาราโอเกะ, ร้านเกม จึงดูสวนทางกันไม่อนุญาตก็ไม่ได้ สิ่งที่พยายามทำเท่าที่ทำได้
ก็คือขอความร่วมมือ เช่น เมื่อมีผู้มาขอพระราชทานเพลิงศพก็ขอความร่วมมือว่า
ไม่ให้มีการดื่มสุราในงาน หรือขอรับรองไม่ตั้งชื่อร้านคาราโอเกะเป็นการจูงใจให้ดื่มสุรา

และในโอกาสเทศกาลกฐิน เครือข่ายเฝ้าระวัง จ.อุบลฯ ยังได้มีการรณรงค์
“กฐินปลอดเหล้าสูบุญประเพณีปลอดเหล้า” ในงานมหากฐินถิ่นนักราชบุรี
อุบลราชธานี และทอดถวายวัดทุ่งศรีเมือง โดยมีขบวนเด็กเยาวชนเข้าร่วมรณรงค์และ
เรียนรู้ถึงคุณค่าความหมายที่แท้จริงของงานบุญประเพณีที่ดีงาม จากการเปิดเผย
ของนายสมศักดิ์ ศิริสวัสดิ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าเจ้า
อาวาสวัดต่างๆ ได้ให้ความร่วมมือร่วมเป็นเจ้าภาพทอดกฐินมากถึง ๑๒๐ เจ้าภาพ
กระจายในทุกอำเภอ ส่วนใหญ่เจ้าภาพบอกว่าอยากทำบุญเว้นบาปและไม่อยากให้
ของมีเงินหรืออบายมุขเข้ามาเกี่ยวข้องในงานบุญ โดยตั้งปณิธานนำเงินที่ไม่ต้องซื้อ

เหล่าเบียร์เลี้ยงรับรองแขกไปทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม และยังใช้โอกาสให้มีวันแม่ผู้วันพ่อ สร้างความสามัคคีทำความดีถวายในหลวงด้วย ซึ่งการรณรงค์ต่าง ๆ เป็นประโยชน์ดังได้รับการยืนยัน อาทิ นายคมกฤษ มิ่งขวัญ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตัวแทนเด็กเยาวชนว่า “รู้สึกภูมิใจที่มีโอกาสร่วมกิจกรรม ได้เรียนรู้ และได้ทำบุญ จิตใจมีความสุขขึ้น การทำความดีเช่นนั้นง่ายมาก อยากให้เพื่อน ๆ เข้าใจ” □

📌 ใครเป็นตัวปัญหาในบ้าน

นายวันชัย บุญประชา ผู้จัดการมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว เปิดเผยผลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น ๑๖-๓๐ ปี ๕๐๔ คน พบจุดดีของผู้เป็นพ่อต่อความทรงจำของลูก คือเป็นคนดี ใจดี รักครอบครัว แต่ที่เป็นลบคือ ดื่มเหล้า ดุ อารมณ์ร้อน และไม่มีเวลาให้ลูก ทำตัวห่างเหิน และที่เห็นตรงกันส่วนใหญ่พ่อเป็นบุคคลที่ทำให้เกิดปัญหาในบ้าน พ่อจึงควรแก้เรื่องการควบคุมอารมณ์ให้ใจเย็นลง เลิกเหล้า เลิกบ่น และเอาใจใส่คนในบ้านมากขึ้น ก็จะทำให้ครอบครัวมีความสุขขึ้น พร้อมกับเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ใช้สติและมีเหตุผล คิดก่อนทำ ทางด้าน รศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ จากคณะครุศาสตร์ ให้ข้อคิดเสริมว่าปัญหาเศรษฐกิจ สังคมที่แตกแยกรุนแรง มีส่วนให้ครอบครัวไทยเผชิญกับความเครียด และเสี่ยงมาติดเหล้า แล้วก่อความรุนแรงในครอบครัว การหารูปแบบจำลองครอบครัวพอเพียงเป็นตัวอย่างอาจช่วยให้ครอบครัวอื่น ๆ หันกลับมาสร้างครอบครัวอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข โดยการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น งดอบายมุขเหล้าบุหรี่ ทำรายรับรายจ่าย กินข้าวร่วมกันในครอบครัวบ้างอย่างน้อยวันละมื้อเป็นโอกาสรับรู้ทุกข์สุขกัน ทำอะไรด้วยกันแบบง่าย ๆ เช่น เล่นกีฬา ฟังเพลง ท่องเที่ยว ก็จะได้ทั้งสุขภาพที่ดีมีความสุขอย่างประหยัดด้วย

พญ.พรรณพิมล หล่อตระกูล กล่าวเพิ่มเติมในเรื่องของการสร้างครอบครัวให้มีความสุขว่าต้องมีความรับผิดชอบ พ่อและแม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกเท่า ๆ กัน เด็กต้องการเรียนรู้และเลียนแบบบุคลิกภาพด้านดีของทั้งเพศชายเพศหญิง เด็กจะสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีได้กับผู้อื่น และอยู่ในครอบครัวที่มีความสุข □

แนะนำหนังสือเครือข่ายพุทธิกา

หนังสือความตาย : จากวิกฤตสู่โอกาส

โดย พระไพศาล วิสาโล เขียนเรียบเรียง
จำนวน ๑๗๖ หน้า ราคา ๑๒๐ บาท

ความตายในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

โดย พระคุณฐิ เมธังกูโร, สันต์ หัตถิรัตน์, เอกวิทย์ ณ ถลาง,
นิธิพัฒน์ เจียรกุล, สุวรรณภา สถาอานันท์, ประชา หุตานุวัตร
จำนวน ๙๗ หน้า ราคา ๗๐ บาท

แก้แเจ็อน ถอดปม ความรุนแรงในสังคมไทย

โดย พระไพศาล วิสาโล, ประเวศ วะสี, นิธิ เอียวศรีวงศ์, เกษียร เตชะพีระ,
รสนา โตสิตระกูล จำนวน ๗๒ หน้า ราคา ๕๐ บาท

การช่วยเหลือผู้ป่วยระยะสุดท้ายด้วยวิธีแบบพุทธ
สมทบค่าจัดพิมพ์ เล่มละ ๑๐ บาท (ไม่รวมค่าจัดส่ง)

ฟ้าพันวิกฤตศีลธรรมด้วยทศกัณฐ์ใหม่

พระไพศาล วิสาโล เขียน
จำนวน ๘๘ หน้า ราคา ๘๐ บาท

มองอย่างพุทธ : เพื่อความเข้าใจในชีวิตและสังคม

พระไพศาล วิสาโล อรรถศรี งามวิทยาพงศ์ และสมเกียรติ มีธรรม เขียน
พจน์ กริชไกรวรรณ บรรณาธิการ
จำนวน ๑๒๐ หน้า ราคา ๗๕ บาท

๑. DVD สู่ความสงบที่ปลายทาง ราคาแผ่นละ ๔๙ บาท
๒. MP3 เสียงบทพิจารณาความตาย ราคาแผ่นละ ๔๙ บาท
๓. CD รวมบทความมองย้อนศร ราคาแผ่นละ ๓๐ บาท
๔. CD รวมบทความมองอย่างพุทธ ราคาแผ่นละ ๓๐ บาท

ฉลาดทำบุญ (ฉบับปรับปรุง)

รวมเรื่องน่ารู้ คู่มือทำบุญให้ถูกวิธี

พระชาย วรธัมโม และพระไพศาล วิสาโล เรียบเรียง โภภาส เขมฐากุล บรรณาธิการ
จำนวน ๙๖ หน้า ราคา ๖๐ บาท

ฉลาดทำใจ : หนักแค่ไหนก็ไม่ทุกข์ สุขเพียงใดก็ไม่พลั้ง
พระไพศาล วิสาโล : ผู้เขียน จำนวน ๒๐๘ หน้า ราคา ๙๙ บาท

บทเรียนจากผู้จากไป : ผลึกความรู้ ดูแลคนไข้ระยะสุดท้ายแบบไทย ๆ
นพ.เต็มศักดิ์ พึ่งรัศมี / อโนทัย เจียรสถาวงค์ บรรณาธิการ
จำนวน ๑๐๐ หน้า ราคา ๑๐๐ บาท

เผชิญความตายอย่างสงบ :
สาระและกระบวนการเรียนรู้
พระไพศาล วิสาโล/ปรีดา เรื่องวิชาการ เรียบเรียง
จำนวน ๒๑๔ หน้า ราคา ๑๖๐ บาท

สุขสุดท้ายที่ปลายทาง : เผชิญความตายอย่างสงบ
กรรณจรียา สุขรุ่ง ผู้เขียน
จำนวน ๒๓๖ หน้า ราคา ๑๙๐ บาท

ชีวิตและความตายในสังคมสมัยใหม่
จำนวน ๖๖ หน้า ราคา ๕๕ บาท

ระลึกถึงความตายสบายนัก
พระไพศาล วิสาโล
จำนวน ๙๑ หน้า ราคา ๔๐ บาท

ข่ายใยมิตรภาพ
วรพงษ์ เวชมาลีรัตน์ บรรณาธิการ
จำนวน ๘๐ หน้า ราคา ๔๐ บาท

ใบสมัคร/ต่ออายุสมาชิก จดหมายข่าว พุทธิกา รายสามเดือน

(ถ่ายสำเนา หรือ ดาวน์โหลดได้ที่ www.budnet.info)

ชื่อผู้สมัคร.....นามสกุล.....
เพศ..... อายุ..... อาชีพ.....
ที่อยู่จัดส่ง.....
.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์..... โทรสาร.....
อีเมล..... ระยะเวลา.....ปี (ปีละ ๑๐๐ บาท จำนวน ๔ เล่ม)
เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....เดือน.....
ประเภทสมาชิก สมัครใหม่ สมาชิกเก่า (หมายเลขสมาชิก.....)
หรือ อุปถัมภ์พระ/แม่ชี/โรงเรียน ระยะเวลา.....ปี
สถานที่จัดส่ง.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....
รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น.....บาท
โดย ธนาคารดี ตัวแลกเงิน เช็ค เงินสด โอนเข้าบัญชีธนาคาร
สั่งจ่ายในนาม

นางสาวนงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์ (ปณ.ศิริราช ๑๐๗๐๒)
เช็คต่างจังหวัดเพิ่มอีก ๑๐ บาท

จดหมายข่าวพุทธิกา

๙๐ ซ. อยู่ยอดมลิน ถ.จรัญฯ ๔๐ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๓-๐๕๙๒ , ๐-๒๕๕๖-๙๕๕๑, ๐-๘๖๓๐๐-๕๕๕๕

โทรสาร ๐-๒๕๕๓-๐๕๙๒

หรือโอนเข้าบัญชีธนาคาร

ชื่อบัญชี **นางสาวนงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์**

ธนาคารกรุงเทพ สาขาคลองสาน

บัญชีออมทรัพย์ เลขที่ ๑๕๑-๐๕๙ ๗๗๔-๑

โปรดส่งหลักฐานการโอนและใบสมัครมายังเครือข่ายพุทธิกาด้วย

เครือข่ายพุทธิกา

เพื่อพระพุทธรักษาและสังคม

การรักษาศาสนาให้ยั่งยืนนั้น มิใช่เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ทั้งมิใช่เป็นความรับผิดชอบที่จำกัดอยู่กับพระสงฆ์หรือรัฐบาลเท่านั้น หากเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคนและเป็นความรับผิดชอบที่พระพุทธรูปองค์ทรงมอบให้แก่พุทธบริษัททั้งหลาย ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่พุทธศาสนาประสบวิกฤต จึงควรที่ชาวพุทธทุกคนจะร่วมมืออย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อฟื้นฟูพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามและกลับมามีความหมายต่อสังคมไทย รวมทั้งยังประโยชน์แก่สังคมโลก ด้วยเหตุนี้ “เครือข่ายพุทธิกา” จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการมืองค์กรประสานงานในภาคประชาชน สำหรับการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการฟื้นฟูพุทธศาสนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

เครือข่ายพุทธิกา ประกอบด้วยองค์กรสมาชิก ๙ องค์กร ได้แก่ มูลนิธิโกลดคิมทอง, มูลนิธิเด็ก, มูลนิธิพุทธธรรม, มูลนิธิสุขภาพไทย, มูลนิธิสถานแสงอรุณ, มูลนิธิสายใยแผ่นดิน, เสริมสิกขาลัย, มูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์ และเสขิยธรรม

แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญคือการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักธรรมของพุทธศาสนาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับบุคคล และสังคม หลักธรรมสำคัญเรื่องหนึ่งคือ “บุญ” บ่อยครั้งการทำบุญในปัจจุบันไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่หลักธรรมข้อนี้นำมาใช้ในการสร้างสรรคชีวิตและสังคมที่ดีมาด้วยการเผยแพร่สื่อ และผลักดันโครงการต่าง ๆ ล่าสุดคือโครงการสุขแท้ด้วยปัญญา และอีกแนวคิดหนึ่งที่สำคัญคือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตและความตาย เครือข่ายฯ ได้จัดทำโครงการเผชิญความตายอย่างสงบขึ้น โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่มีมิติทางจิตวิญญาณหรือด้านในของชีวิต สามารถเผชิญความตายได้ทั้งกับตนเอง และการช่วยเหลือผู้อื่น

สถานที่ติดต่อ **เครือข่ายพุทธิกา**

๙๐ ซ. อยู่ยอดมสิน ถ.จรัญฯ ๔๐ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. ๐-๒๔๔๓-๐๕๙๒, ๐-๒๔๔๖-๙๔๔๑ โทรสาร ๐-๒๔๔๓-๐๕๙๒

เว็บไซต์: www.budnet.info อีเมล: b_netmail@yahoo.com

การฟื้นฟูพุทธศาสนา ประชาชนต้องมีส่วนร่วม

